

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Annika Andersson

Några problem avseende
återbäringskrav i samband med
olovliga värdeöverföringar

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare:
Torsten Sandström

Associationsrätt

HT 2011

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte och problemformulering	5
1.2 Metod och material	5
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Disposition	7
2 AKTIEBOLAGSRÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER	8
2.1 Aktiebolagsformen	8
2.2 ABL:s skyddssyften	8
2.2.1 Beslutsfattande och minoritetsskydd	8
2.2.2 Borgenärsskydd	9
2.2.3 Sammanfattning	10
3 VÄRDEÖVERFÖRINGAR FRÅN BOLAGET – 17 KAP. ABL	11
3.1 Allmänt om 17 kap. ABL	11
3.2 Begreppet värdeöverföring	11
3.3 Täckningsprincipen	12
3.4 Beslut om värdeöverföring	13
3.5 Återbäringsansvar	13
3.6 Bristtäckningsansvar	14
3.7 Förhållandet till andra bestämmelser i ABL och i annan lag	15
4 VAD ÄR DET SOM SKA ÅTERBÄRAS?	17
4.1 Inledning	17
4.1.1 Påverkande faktorer	17

4.1.2	Några typsituationer	17
4.2	Hel eller partiell ogiltighet?	18
4.2.1	När värdeöverföring skett i strid med 17 kap. 2 § ABL	19
4.2.2	När värdeöverföring skett i strid med 17 kap. 3 § ABL	19
4.3	När värdeöverföring skett genom utdelning av kontanta medel	20
4.4	När värdeöverföring skett genom utdelning av sak	20
4.4.1	Värderingsproblematik	20
4.4.2	Särskilt om partiell ogiltighet vid sakutdelning	23
4.4.3	Överförd egendom inte längre i behåll hos mottagaren	25
4.5	Speciella fall av värdeöverföringar	26
4.6	Kan en olovlig värdeöverföring bli lovlig?	27
4.7	Slutsatser	28
4.7.1	Typsituation A	28
4.7.2	Typsituation B	28
4.7.3	Typsituation C	29
4.7.4	Typsituation D	29
5	PRESKRIPTION AVSEENDE ÅTERBÄRINGSKRAV	31
5.1	Inledning	31
5.2	Några allmänna utgångspunkter avseende preskription	31
5.3	Mål T 631-10	33
5.3.1	Bakgrund och grunder	33
5.3.2	Underinstansernas domskäl	34
5.3.3	Grunder för prövningstillstånd i HD	35
5.4	Undantag från preskription	35
5.4.1	Finns det förutsättningar att skjuta preskriptionen framåt?	36
5.4.1.1	Preskription vid närståendeförhållande i allmänhet	36
5.4.1.2	Preskription beroende på motpartsförhållande	36
5.4.1.3	Preskription mellan bolag i intressegemenskap	38
5.4.1.4	Preskription mellan bolag med samma företrädare	39
5.4.1.5	Preskription vid förhållanden med omsorgsplikt	39
5.4.2	Preskriptionsavbrott	40
5.5	Några ord om preskription vid återvinning i konkurs	41
5.6	Hur kommer HD att döma i PT-målet?	43
5.7	"Med facit i hand" – HD:s avgörande	44
6	VEM KAN FÖRA TALAN OM ÅTERBÄRING?	46
6.1	Inledning	46
6.2	Bolagets talerätt	46

6.3	Borgenärers talerätt	47
6.4	Aktieägares talerätt	49
6.5	Slutsatser avseende talerätt	51
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	53

Summary

This paper essentially describes three more or less defined issues related to the institution “Value transfers” in Section 17 in the Swedish Companies Act (2005:551). An underlying problem with the regulation of value transfers is that a value transfer often is revealed much later than the transaction took place, which causes a certain type of problems.

The first issue described concerns valuation. The questions that arise in this part mostly concerns distribution of things. What is it actually that shall be restituted? Is it enough to bring the distributed thing back or shall a subsequent change of value be compensated? Shall it be possible to keep the distributed thing and compensate the company for the value of the thing? In summary it can be stated that the legal situation is unclear, the majority of the doctrine agrees to that certain compensation for a change of value shall be given to the company. Furthermore, the main rule is that the thing itself shall be restituted to the company and that a compensation of value shall be possible only as an exception.

The second issue described concerns limitation. The time of limitation for value transfers follows the general rules of limitations and the limitation period is ten years. Value transfers often take place between companies in a group of companies. What are the terms of limitation between companies in such privity? In a previous case a value transfer between two companies in privity, not in an actual company group, was judged and limitation was found possible between the two companies. Nevertheless the privity could mean that there was a lower requirement for an interruption of the period of limitation. This autumn, the Swedish Supreme Court assessed a similar transaction with companies in a company group. The Supreme Court found that limitation was possible also between these companies. The question regarding interruption of the period of limitation was not tested since it was “undisputed” that no interruption had taken place.

The third issue in the paper concerns the right to take legal action. The idea is that the company itself shall take action for restitution to the company. Normally it is the board, or if the company is bankrupt it is the administrator, that takes action. The paper describes the possibilities for owners and creditors to take action for restitution. To sum up, it can be stated that their ability to take action for restitution is really small.

Sammanfattning

Uppsatsen behandlar i huvudsak tre mer eller mindre avgränsade problem med anknytning till återbäringsinstitutet i 17 kap ABL. Ett grundläggande problem med regleringen av värdeöverföringar är att de ofta upptäcks långt efter att de genomfördes, vilket ger upphov till en viss typ av problem.

Den första problemställningen som behandlas rör värderingsfrågor. De frågetecken som finns i denna del rör främst utdelning av sak. Vad är det egentligen som ska återbäras? Räcker det att saken återbärs eller ska en eventuell värdeförändring också kompenseras. Är det möjligt att istället behålla saken och ersätta sakens värde? Sammanfattningsvis kan konstateras att rättsläget är oklart men att majoriteten i doktrinen är överens om att en viss kompensation för värdeförändring ska tillkomma bolaget. Huvudregeln är vidare att det är själva saken som ska återbäras och en värdeersättning är endast möjlig i undantagsfall.

Den andra problemställningen som behandlas rör preskription. Preskriptionstiden för värdeöverföringar följer allmänna regler om preskription och denna inträffar således efter tio år. Värdeöverföringar sker ofta mellan bolag inom samma koncern. Vad gäller för preskription mellan bolag i sådan intressegemenskap? I ett tidigare rättsfall har en värdeöverföring mellan bolag i intressegemenskap, inte i direkt koncernförhållande, prövats och preskription befunnits löpa mellan bolagen. Dock kunde intressegemenskapen innebära att kraven på preskriptionsavbrott sattes lägre. I ett fall som prövats av Högsta domstolen under hösten 2011 aktualiserades en liknande situation mellan bolag i samma koncern. Högsta domstolen konstaterade att preskription kan löpa mellan bolag i samma koncern. Frågan om preskriptionsavbrott prövades inte då detta ”ostridigt” inte hade skett.

Den tredje problemställningen i uppsatsen avser talerätt. Tanken är att talan om återbäring till bolaget ska ske från bolagets sida. Normalt sett förs talan genom styrelsen eller om bolaget är i konkurs, konkursförvaltaren. I uppsatsen behandlas borgenärens och aktieägares talerätt och frågan om dessa har någon möjlighet att föra talan om återbäring. Sammanfattningsvis kan konstateras att deras möjligheter att föra talan för bolagets räkning är försvinnande små.

Förord

Min första kontakt med associationsrätt var under hösten 2006 när jag läste Jöken som en del av Ekonomiprogrammet. Ämnet kan inte ha satt några djupare spår eftersom jag först våren 2008, under Juristprogrammets andra termin, för mig själv kunde konstatera att associationsrätt inte var detsamma som skuldebrevsrätt. Något jag uppenbarligen hade missat under Jöken.

Idén att skriva om olovliga värdeöverföringar fick jag under några besök i ”verkligheten” under vårterminen 2011. Jag besökte då flitigt diverse advokatbyråer i jakten på ett framtida arbete och fick klart för mig att vissa frågor med koppling till olovliga värdeöverföringar kunde förtjäna ytterligare belysning.

Tillsammans med min handledare Torsten Sandström utformades en tanke om att diskutera ett antal avgränsade problem kring olovliga värdeöverföringar för att få en lagom textmassa att arbeta med och för att ge uppsatsen det djup som krävs för ett examensarbete.

När jag i september månad satt med ett antal olika problem kopplade till olovliga värdeöverföringar och försökte välja vilka problem som förtjänade en plats i uppsatsen insåg jag att flera av problemen anknöt till regeln om återbäringskrav och bestämde mig för att samla mina problem just kring denna bestämmelse.

Jag vill rikta ett stort tack till Torsten som under arbetet med uppsatsen lämnat många värdefulla synpunkter och tankar kring innehållet och samtidigt delat med sig av sina egna tankar kring de problem som behandlas i uppsatsen. Utan att nämna någon, då glöms heller ingen bort, vill jag dessutom tacka alla som kommit med glada tillrop under höstens arbete med uppsatsen. Tack.

Lund, november 2011.

Annika Andersson

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
AB	Aktiebolag
BL	Lag (1980:1102) om enkla bolag och handelsbolag
BrB	Brottsbalk (1962:700)
HD	Högsta Domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
PreskL	Preskriptionslag (1981:130)
prop.	proposition
PT	prövningstillstånd
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RH	Rättsfall från hovrätterna
SFS	Svensk författningssamling
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
SOU	Statens offentliga utredningar
VD	verkställande direktör
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)
ÄABL	Aktiebolagslag (1975:1385)

1 Inledning

1.1 Syfte och problemformulering

I ABL görs viss skillnad mellan regler till skydd för bolagets borgenärer och regler till skydd för minoritetsaktieägare. Ett regelkomplex är reglerna om olovliga värdeöverföringar i 17 kap. Vid närmare studier av regleringen uppkommer vissa frågeställningar som till synes är problematiska, problemen är ofta kopplade till "tidens gång". En olovlig värdeöverföring "upptäcks" normalt sett inte i samband med överföringen utan först betydligt senare. Detta påverkar möjligheterna att göra ansvar för en olovlig värdeöverföring gällande.

Syftet med uppsatsen är att närmare belysa några av dessa till tiden kopplade problem för att, om möjligt, göra regelsystemet något mera lättillgängligt. I kontakten med praktiker, men också med teoretiker, har jag fått intrycket av att ansvar på grund av en olovlig värdeöverföring är en påföljd som endast används om alla andra sanktionsmöjligheter är uttömda. Jag frågar mig om det verkligen måste vara på detta sätt. Är regleringen så problematisk att tillämpa? Eller kan det istället handla om en okunskap eller motvilja mot värdeöverföringssystemet?

De centrala problemställningar jag har arbetat utifrån är följande: (i) Vad är det egentligen som ska återbäras vid en tillämpning av 17 kap. 6 § ABL? (ii) Hur ska den egendom som ska återbäras värderas? (iii) När preskriberas ett krav på återbäring? (iv) Vad är preskriptionssuspension och när kan det bli tillämpligt? (v) Vem kan föra talan om återbäring?

En intressant aspekt med uppsatsen vad gäller de frågor som behandlas, är att trots de behandlade frågornas gemensamma koppling till återbäringskravet i 17 kap. 6 § ABL, är de i övrigt olika till sin karaktär. Värderingsfrågor, preskription och talerätt är kanske inte en vanlig kombination. Denna spridning i ämnen har emellertid gjort arbetet med uppsatsen särskilt roligt och utmanande.

1.2 Metod och material

I juridisk litteratur och juridiska uppsatser används normalt sett klassisk rättsdogmatisk metod. Med denna metod avses en genomgång av de för området aktuella rättskällorna. Till skillnad från vad som gäller inom andra vetenskapliga grenar, gör detta ofta metodavsnitt i juridiska verk föredömligt korta. Mer plats och energi kan således ägnas åt deskription och analys.

Även för denna uppsats har jag använt mig av den klassiska juridiska metoden. Med utgångspunkt i ABL, framförallt i 17 kap. ABL, har jag

försökt tolka vad som däri stadgas avseende mina problemställningar. Problemen som behandlas i uppsatsen omnämns dock knappt i lagtexten och inte heller i någon omfattande utsträckning i förarbetena. Därav bygger större delen av uppsatsen på uttalanden i doktrinen och viss mån på uttalanden i praxis.

Materiallistan kan eventuellt anses vara i kortaste laget, men då bakgrunden till mitt ämnesval bland annat är att de behandlade frågorna inte fått tillräckligt behandling och uppmärksam i litteraturen torde mängden material härvid delvis få sin förklaring.

Vad gäller doktrinen har de mest djupgående verken som studerats skrivits av författarna Jan Andersson, genom hans verk "Kapitalskyddet i aktiebolag" och "Vinstutdelning i aktiebolag", Stefan Lindskog, genom "Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet" och "Preskription" samt Erik Nereps "Aktiebolagsrättsliga studier". Därutöver förekommer även författarna till de båda aktiebolagslagskommentarerna, Sten Andersson, Svante Johansson och Rolf Skog respektive Erik Nerep och Per Samuelsson, liksom Torsten Sandström frekvent i fotnotsapparaten.

Något ska särskilt nämnas om Stefan Lindskog och de delar av uppsatsen som är hänförliga till preskription. I dessa delar figurerar Lindskog på diverse olika sätt. Hans verk "Preskription" får anses vara det "ledande" verket inom svensk doktrin på området. Lindskog själv är numera justitieråd i HD. I ett mål, som prövats i HD under hösten, som närmare kommer att behandlas i avsnitt fem har Lindskog lämnat ett rättsutlåtande hänförligt till den tiden han fortfarande var advokat. Viss extra uppmärksamhet har därav ägnats åt att kritiskt granska Lindskogs uttalanden.

1.3 Avgränsningar

Det finns ett stort antal "problem" kopplade till olovlige värdeöverföringar. Det har inte varit möjligt att inom ramen för den här uppsatsen gå igenom samtliga. Det har inte ens varit möjligt att utvärdera vilka problem som är mest centrala eller mest intressanta för en bredare publik, för att på så sätt göra uppsatsen så bra som möjligt. Jag har således valt att hålla mig till ett antal problem gällande återbäringskrav. Andra frågor avseende olovlige värdeöverföringar som jag gärna skulle ha diskuterat om tid och plats hade funnits är en djupdykning i frågorna kring vad som överhuvudtaget kan vara en värdeöverföring, alltså tillämpningen av 17 kap. 1 § 1 st. 4 p. ABL samt de sakrättsliga aspekterna av vad det är som ska återbäras till bolaget, liksom rekvisiten kring ond och god tro. Jag skulle vidare finna det intressant att göra en djupare dykning i 17 kap. ABL:s förhållande till annan lagstiftning, detta behandlas visserligen kort i uppsatsen men en djupdykning har det inte funnits utrymme till.

I uppsatsen ligger fokus på svensk aktiebolagsrätt, jag har medvetet försökt hålla uppsatsen inom landets gränser, en jämförelse med andra

rättsordningar skulle givetvis vara intressant men det är inget jag har prioriterat.

1.4 Disposition

För att läsaren inte ska kastas in i de problem uppsatsen i huvudsak kommer att kretsa kring inleds uppsatsen med två avsnitt som närmast kan ses som uppvärmning. Först behandlas i kapitel två, mycket kort, några av aktiebolagets grundfunktioner. Avsnitt tre avser att ge läsaren en kort introduktion till regleringen av värdeöverföringar i 17 kap. ABL

Avsnitt fyra är det första av mina tre huvudavsnitt, där problem nummer ett behandlas – ”Vad är det som ska återbäras?”. Inom ramen för detta avsnitt behandlas frågor om värdering, ogiltighet och värdeersättning. Som en del av detta avsnitt återfinns också frågan om huruvida en olovlig värdeöverföring vid ett senare tillfälle kan läkas, ett svårplacerat avsnitt som jag slutligen valde att placera just här i avsnitt fyra.

I avsnitt fem behandlas frågan om ”Preskription avseende återbäringskrav”. Med avstamp i de allmänna preskriptionsreglerna och ett intressant och aktuellt rättsfall belyses frågorna om preskriptionssuspension. I detta avsnitt kommer även några frågor som gäller preskription vid återvinning i konkurs att behandlas.

Det sista av mina problem ”Vem kan föra talan om återbäring?” behandlas i kapitel sex. Här tas i tur och ordning upp frågorna om bolagets talerätt, borgenärernas talerätt respektive aktieägares talerätt.

Det kan särskilt poängteras att det inte finns något självständigt analysavsnitt utan analysen sker löpande. Naturligt nog är avsnitten fyra, fem och sex mer analyserande till sin karaktär än de första tre.

2 Aktiebolagsrättsliga utgångspunkter

2.1 Aktiebolagsformen

För den som vill starta och driva företag i Sverige finns olika företagsformer att tillgå, exempelvis enskild näringsidkare, handelsbolag och aktiebolag. Denna uppsats behandlar några snävt avgränsade problem när verksamheten bedrivs i aktiebolagsform. I detta kapitel beskrivs kortfattat några huvuddrag för aktiebolagsformen med syfte att ge läsaren en viss bakgrundsbild avseende ABL:s uppbyggnad.

Ett grundläggande drag för aktiebolag är att ägarna inte svarar personligen för bolagets förbindelser och åtaganden i övrigt.¹ På detta sätt riskerar ägarna endast det kapital som de har satsat vid bolagsbildningen eller vid ett senare aktieköp. En jämförelse kan göras med att bedriva verksamhet som enskild näringsidkare eller i handelsbolag. För en enskild näringsidkare är näringsidkarens personliga ekonomi intimt förknippad med näringsverksamhetens. Vad gäller handelsbolag svarar delägarna personligen och solidariskt för bolagets förpliktelser.²

Ett aktiebolags huvudsakliga syfte ska vara att generera vinst till ägarna.³ Det är emellertid möjligt för ett aktiebolag att ha ett annat syfte än vinstgenerering, detta måste då vara inskrivet i bolagsordningen.⁴

2.2 ABL:s skyddssyften

2.2.1 Beslutsfattande och minoritetsskydd

I aktiebolag är huvudregeln att beslut fattas med enkel majoritet, det förslag som får flest röster på stämman "vinner".⁵ Detta gäller oavsett om aktiebolaget har ett fåtal ägare eller flera tusen. Bakgrunden till att enkel majoritet valts som beslutregel är att bolaget ska ges en beslutskraftig och effektiv förvaltning.⁶

För att inte en majoritetsaktieägare ska kunna missbruka lagstiftarens förtroende och på olika sätt köra över en minoritet finns regler som ska

---

¹ Jfr. 1 kap. 3 § ABL, se även exempelvis Nerep och Samuelsson, 2009, del 1, s. 19 ff.

² Avseende handelsbolag, se 2 kap. 20 § BL.

³ Se 3 kap. 3 § ABL, jfr. även Samuelsson, 2011.

⁴ Varje aktiebolag ska ha en bolagsordning, av lagen följer vissa krav på vad bolagsordningen ska ta upp. Bolagsordningen kan lite förenklat beskrivas som bolagets egen lag.

⁵ Jfr. 7 kap. 40 § ABL.

⁶ Sandström, 2010, s. 196.

skydda minoriteten från majoritetens förtryck. ”Säkerhetsventiler”, som Sandström beskriver regleringen.⁷ Dessa minoritetsskyddsregler finns inte samlade i något särskilt ”minoritetsskyddskapitel” i ABL, de är utspridda i lagens olika kapitel.

Till den större bilden av minoritetsskyddsregler hör likhetsprincipen i 4 kap. 1 § ABL och generalklausulerna i 7 kap. 47 § och 8 kap. 41 § 1 st. ABL. I övrigt ges i vissa situationer en minoritet med minst tio procent av aktierna en möjlighet att driva igenom vissa principbeslut, exempelvis påkallande av extrastämman eller utseende av en minoritetsrevisor. En minoritet med mer än en tredjedel av aktiekapitalet kan vidare förhindra vissa beslut, såsom exempelvis ändring av bolagsordningen eller beslut om riktad kontant nyemission. Dessa stoppregler finns för att förhindra beslut som annars skulle kunna innebära att minoriteten ”spås ut” ytterligare. ABL innehåller dessutom en mängd andra regler till skydd för minoriteten, dessa ska inte närmare behandlas inom ramen för denna uppsats.⁸

2.2.2 Borgenärsskydd

För att väga upp det faktum att ägarna inte kan ställas till svars för bolagets förbindelser och att ägarna genom reglerna om beslutsfattande kan driva igenom nästan vilka beslut som helst (om de är överens) finns även ett antal regler till skydd för bolagets borgenärer. Borgenärsskyddsreglerna syftar till att skydda bolagets kapital och tillse att ägarna inte missbrukar det förtroende lagstiftaren har gett dem genom att inte kräva personligt betalningsansvar. Andersson menar att borgenärsskyddet kan delas in i två områden. Det består i sådant fall, å ena sidan, av reglerna om krav på ett lägsta aktiekapital tillsammans med övriga poster i bolagets bundna egna kapital och uppbyggnaden av dessa. Den andra delen utgörs av kapitalskyddet som tar sikte dels på värdeöverföringar till aktieägare och andra samt under vilka former sådana kan ske, dels kapitalbristreglerna i 25 kap. 13-20 §§ ABL.⁹ En uppdelning kanske inte är helt lyckad, då bedömningen av en värdeöverförings lovlighet, som vi senare ska se, är intimt förknippad med aktiekapitalets storlek och övriga poster i bolagets bundna egna kapital.¹⁰

Hur som helst är det enkelt att förstå att aktiekapitalet är en central del av ABL:s borgenärsskydd. Aktiekapitalet ska säkerställa att det finns en viss marginal mellan bolagets tillgångar och skulder. På skuldsidan i balansräkningen finns aktiekapitalet som en del av det bundna egna kapitalet. Så länge det bokförda värdet av bolagets tillgångar uppnår samma värde som bolagets skulder anses det bundna egna kapitalet vara täckt.¹¹ Genom dessa regler är tanken att ett visst kapital ska hållas bundet inom

---

⁷ Sandström, 2010, s. 196.

⁸ För en utförligare sammanställning av minoritetsskyddsreglerna, se exempelvis Sandström, 2010, s. 196 f.

⁹ Andersson, 2010, s. 33 f.

¹⁰ Jfr. 17 kap. 3 § ABL och avsnitt 3.3 nedan.

¹¹ Prop. 2009/10:61, s. 5.

bolaget och inte fritt kunna disponeras av ägarna.¹² Aktiekapitalets vara eller inte vara har under senare år varit föremål för diskussion och 2010 sänktes kravet på lägsta aktiekapital för privata bolag från 100 000 kronor till 50 000 kronor.¹³ Enligt Andersson har den rättspolitiska diskussionen i Sverige varit isolerad till just frågan om aktiekapitalets storlek. Andersson verkar vara kritisk till att ingen mer utförlig utvärdering av de samlade kapitalskyddsreglerna har genomförts.¹⁴

2.2.3 Sammanfattning

ABL har som ovan beskrivits två huvudsakliga skyddssyften, minoritetsaktieägare och borgenärer. Förenklat sett kan reglerna i ABL sägas vara hänförliga antingen till borgenärsskyddet eller till minoritetsskyddet. Självklart finns det även regler som inte kan sägas vara hänförliga till varken det ena eller det andra.

Eftersom skyddssyftet skiljer sig åt mellan dessa regler finns det även andra viktiga skillnader. En regel som avser skydda aktieägarna, främst en minoritet av aktieägarna, kan åsidosättas om alla aktieägare är överens. En regel till skydd för borgenärerna kan däremot inte åsidosättas ens om alla aktieägare samtycker, dessa regler är således tvingande.¹⁵ När en regel studeras är det därför viktigt att avgöra vilket skyddssyfte som ligger bakom.

---

¹² Bergström, Samuelsson, 2009, s. 177.

¹³ Prop. 2009/10:61 och SFS 2010:89.

¹⁴ Andersson, 2010, s. 34.

¹⁵ Andersson, 2010, s. 20.

3 Värdeöverföringar från bolaget – 17 kap. ABL

3.1 Allmänt om 17 kap. ABL

I 17 kap. ABL regleras värdeöverföringar från bolaget. Uppsatsens huvudsyfte är att behandla vissa frågor som anknyter till återbäringskrav avseende en icke laglig värdeöverföring. Detta kapitel avser att i korthet beskriva regleringen i 17 kap. ABL för att läsaren ska få en viss kunskap om regelverket innan de mer detaljerade problemen avseende återbäringskrav behandlas i härefter följande kapitel.

3.2 Begreppet värdeöverföring

I 17 kap. 1 § ABL är begreppet värdeöverföring definierat såsom (i) vinstutdelning, (ii) förvärv av egna aktier, dock inte förvärv enligt 19 kap. 5 § ABL, (iii) minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och (iv) annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Sandström beskriver begreppet värdeöverföring som en gemensam beteckning för en rad transaktioner som medför att förmögenhet lämnar bolaget. I centrum för dessa överföringar står, enligt Sandström bolagsprestationer till aktieägarna.¹⁶ Andersson beskriver värdeöverföringar som vederlagsfria förfoganden över bolagets förmögenhet till aktieägare.¹⁷

En värdeöverföring kan antingen vara ”öppen”, punkterna (i-iii) ovan, den genomförs då i enlighet med ABL:s regler i 18:e, 19:e eller 20:e kapitlet, eller ”förtäckt”, enligt punkten (iv) ovan. Begreppen öppen och förtäckt värdeöverföring eller öppen och förtäckt utdelning används inte i lagtext men väl i doktrin.¹⁸

Förtäckta värdeöverföringar, eller förtäckta utdelningar, kan såsom punkten (iv) ovan är utformad vara av vitt skilda slag. Enligt Andersson kan en förtäckt värdeöverföring beskrivas som ett avtal som vid första anblick framstår som ett sedvanligt förmögenhetsrättsligt avtal. Andersson nämner som exempel penninglån eller pantförskrivning. Vid en närmare granskning är det, när fråga är om en värdeöverföring, emellertid ett avtal som ”helt eller delvis innefattar ett vederlagsfritt förfogande över bolagets

---

¹⁶ Sandström, 2010, s. 290.

¹⁷ Andersson, 2010, s. 73, se även för en mer utförlig beskrivning av begreppet värdeöverföring, s. 73 ff.

¹⁸ Se exempelvis Johansson, 2011, s. 87, Andersson, 2010, s. 74 och Sandström, 2010, s. 290 ff.

förmögenhet”.¹⁹ Andersson anser att svårigheten vid bedömningen av ett avtal är att avgränsa dispositioner som innefattar en värdeöverföring från de avtal som är affärsmässiga och således tillåtna.²⁰ Ett bolag måste självklart kunna göra en dålig affär utan att det för den sakens skull blir fråga om en värdeöverföring.

3.3 Täckningsprincipen

Enligt 17 kap. 3 § ABL får en värdeöverföring ”inte äga rum om det inte efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna egna kapital”. Det framgår vidare att beräkningen ska grunda sig på den senast fastställda balansräkningen. Det egna bundna kapitalet består av bolagets aktiekapital, tillsammans med eventuell reservfond, kapitalandelsfond och uppskrivningsfond.²¹ Regleringen innebär till exempel att ett bolag som inte går med vinst inte kan genomföra någon utdelning till aktieägare, varken öppen eller förtäckt.

Stadgandet i 17 kap. 3 § ABL beskrivs som central del av borgenärsskyddet och kallas bland annat för täckningsprincipen (Sandström), principen om skyddet för det bundna egna kapitalet (Andersson), beloppsspärren (också Andersson).²² Täckningsprincipen²³ är som ovan berörts nära förknippad med reglerna om ett lägsta krav på aktiekapital, ju lägre aktiekapital ett bolag har desto mindre betydelse får regler som på ett eller annat sätt uppställer rekvisit hänförliga till det egna bundna kapitalet.

I 17 kap. 3 § 2 st. ABL finns den så kallade försiktighetsregeln. Även om första stycket i 17 kap. 3 § ABL inte sätter stopp för en viss värdeöverföring, måste värdeöverföringen ändå bedömas utifrån om den är försvarlig med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet och bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

I doktrinen har viss kritik framförts mot försiktighetsregeln med påstående om att den är svårtillämpad. Andersson har i sin tur framställt kritik mot kritikerna.²⁴

Jag kan förstå kritiken mot försiktighetsregeln, den tycks något luddig och svårtillämpad. Samtidigt finns redan täckningsprincipen som inte är särskilt flexibel, den ger svaret svart på vitt. Kanske är det inte helt dumt att denna stelare regel kompletteras med försiktighetsregeln så att helheten blir en kombination av stel och luddig.

---

¹⁹ Andersson, 2010, s. 83.

²⁰ Andersson, 2010, s. 83.

²¹ Se 5 kap. 14 § ÅRL och exempelvis Johansson, 2011, s. 87 f.

²² Sandström, 2010, s. 300 och Andersson, 2010, s. 115.

²³ Jag använder täckningsprincipen av gammal vana och utan att lägga något direkt ställningstagande bakom.

²⁴ Andersson, 2010, s. 129; Andersson hänvisar även till en av honom själv författad recension i SvJT från 2004 i vilken han kritiserar Nerep och hans användning av rättskällor.

Eftersom bestämmelsen i 17 kap. 3 § ABL är en borgenärsskyddsregel kan den inte åsidosättas ens med alla aktieägares samtycke.

3.4 Beslut om värdeöverföring

Enligt 17 kap. 2 § ABL får värdeöverföringar från bolaget endast ske enligt ABL:s regler om vinstutdelning, förvärv av egna aktier, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna och gåva som avses i 17 kap. 5 § ABL.

Gemensamt för de överföringsformer som anges i lagtexten är att genomförandet av aktuell värdeöverföring regleras på annan plats i lagen. Dessa procedurbestämmelser är närmast att uppfatta som regler till skydd för minoriteten. Det kan poängteras att de kapitel som närmare reglerar värdeöverföringarnas genomförande också kan innehålla bestämmelser till skydd för bolagets borgenärer, dessa kan i vanlig ordning inte åsidosättas ens med samtliga aktieägares samtycke.²⁵

Procedurreglerna anger i vilka former bolaget kan besluta att en värdeöverföring ska ske. Detta medför att om samtliga aktieägare är överens är det tillåtet att besluta om värdeöverföring i annan form än de som anges i paragrafen. Under samma förutsättningar kan också vissa av de formföreskrifter som gäller för värdeöverföringsbeslut åsidosättas. ”Det följer av den grundläggande principen att regler som är uppställda uteslutande till aktieägarnas skydd kan åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke.”²⁶ Det fanns förslag från Aktiebolagskommittén²⁷ att ett uttryckligt undantag skulle skrivas in i lagen men enligt departementschefen ansågs det inte ”nödvändigt eller lämpligt” och undantaget återfinns inte heller i lagtexten.²⁸

3.5 Återbäringsansvar

När en värdeöverföring har konstaterats och befunnits stå i strid med 17 kap. 2 § och/eller 17 kap. 3 § ABL återstår frågan om vad som händer därefter. Den huvudsakliga påföljden är ett återbäringsansvar för den som har mottagit värdeöverföringen. Det stadgas i 17 kap. 6 § ABL att ”mottagaren skall återbära vad han eller hon har uppburit”. Det är här fråga

---

²⁵ Andersson, Johansson, Skog, 2010, del II, s. 17:8.

²⁶ Andersson, Johansson, Skog, 2010, del II, s. 17:7 f.

²⁷ Regeringen bemyndigade i juni 1990 chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att göra en översyn av aktiebolagslagen. Till ordförande i kommittén utsågs justitierådet Bo Svensson. Kommittén antog namnet Aktiebolagskommittén. Aktiebolagskommittén har lämnat flera delbetänkande och framförallt slutbetänkandet ”Ny aktiebolagslag”, SOU 2001:1. Se prop. 2004/05:85, s. 195.

²⁸ Prop. 2004/05:85, s. 373.

om den primäre mottagarens ansvar, en senare mottagare kan istället träffas av bristtäckningsansvar i 17 kap. 7 § 3 st. ABL.²⁹

Återbäringsansvaret är inte ovillkorligt, när det är fråga om en öppen värdeöverföring skall bolaget visa att mottagaren insåg eller bort inse att värdeöverföringen skedde i strid med ABL. Om det istället är fråga om en förtäckt värdeöverföring ska bolaget visa att mottagaren insåg eller bort inse att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget. Godtrosrekvisiten följer direkt av lagtexten.

Återbäringsansvar för mottagaren är rättsföljden oavsett om värdeöverföringen har skett till aktieägare eller till någon annan.³⁰ Bestämmelsen är vidare tillämplig oavsett om värdeöverföringen är olovlig på grund av en överträdelse av borgenärsskyddskaraktär eller av minoritetsskyddskaraktär.³¹

När det gäller påföljden för en olovlig värdeöverföring i form av olagligt förvärv av egna aktier är detta särskilt reglerat i 19 kap. ABL.

3.6 Bristtäckningsansvar

Om mottagaren av värdeöverföringen inte kan betala eller var i god tro kan det bli fråga om bristtäckningsansvar enligt 17 kap. 7 § ABL. Enligt denna bestämmelse ska de personer som medverkat till beslutet om värdeöverföringen ansvara för den eventuella brist som uppkommer vid en tillämpning av 17 kap. 6 § ABL. Detta ansvar gäller också för de som medverkat till verkställandet av beslutet eller till upprättandet eller fastställandet av en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet om värdeöverföring. För ansvar krävs, när det är fråga om styrelseledamot, VD, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare uppsåt eller oaktsamhet och när det är fråga om aktieägare eller annan krävs uppsåt eller grov oaktsamhet.

Vidare kan, under vissa förutsättningar, den som har tagit emot egendom från en person som avses i 17 kap. 6 § 1 st. ABL också bli ansvarig för den eventuella brist som uppkommit om denne hade vetskap om att egendomen härrörde från en olaglig värdeöverföring.

I NJA 1997 s. 418 konstaterade HD att regleringen med bristtäckningsansvar vilar på skadeståndsrättslig grund. Det är därvid en intressant fråga om detta innebär att det krävs skada hos bolaget för att bristtäckning ska aktualiseras. Andersson konstaterar att skaderekvisitet, till skillnad från vad som normalt gäller enligt skadeståndsrättsliga regler, är ”uppfyllt så snart en olovlig värdeöverföring skett och brist uppstått i den i 17 kap. 6 § 1 st. ABL

---

²⁹ Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 249 f.

³⁰ Andersson, Johansson, Skog, 2010, del II, s. 17:24.

³¹ Prop. 2004/05:85, s. 755.

föreskrivna återbäringskyldigheten”.³² Nerep och Samuelssons förklaring till varför ingen skada krävs hos bolaget är att det följer av bristtäckningsansvarets subsidiaritet i förhållande till återbäringsansvaret, så att ansvaret kan göras gällande oberoende av om bolaget faktiskt skadas eller inte.³³

3.7 Förhållandet till andra bestämmelser i ABL och i annan lag

När ett regelkomplex, som i förevarande uppsats 17 kap. ABL, väljs ut och granskas mer i detalj är det lätt att samspelet med andra regler, såväl samspelet inom den aktuella lagen som samspelet med andra lagar, inte beaktas. För att förenkla den juridiska vardagen delas juridiken ofta in i olika områden. Det glöms lätt bort att dessa olika områden alla är en del av ett större och gemensamt rättssystem och att det i stor utsträckning därför är omöjligt att studera ett specifikt område helt isolerat.

Detta avsnitt kan på intet sätt sägas uttömmande behandla hur 17 kap. ABL förhåller sig till och samspelar med andra lagar. Däremot hoppas jag kunna ge en liten bild av vilka andra regler som kan bli tillämpliga istället för eller samtidigt som den aktuella regleringen.

Reglerna i 17 kap. ABL reglerar på intet sätt ensamt påföljder mot bolagsfunktionärer eller aktieägare som på ett eller annat sätt försöker berika sig på övriga aktieägares eller borgenärens bekostnad. Eftersom bland annat Sandström beskriver sanktionssystemet i 17 kap. ABL som tämligen komplicerat kan det vara idé att känna till huruvida det finns några alternativa sanktioner mot olovliga värdeöverföringar.³⁴

Enligt Sandström finns viktiga sanktionsalternativ utanför ABL, exempelvis reglerna om återvinning i konkurs i 4 kap. KL, brott mot borgenärerna i 11 kap. BrB och ersättning för ren förmögenhetsskada i 2 kap. 2 § SkL. Inom ABL däremot menar Sandström att ”domstolspraxis vilar på att reglerna om återbärning och bristtäckning ska ses som en i huvudsak uttömmande reglering av påföljderna mot olovliga värdeöverföringar från ett aktiebolag”.³⁵ I det så kallade SÖMÅ-fallet uttalade HD: ”ABL:s utformning och systematik får det att framstå som naturligt att uppfatta lagens bestämmelser, vilka utgör resultatet av ingående överväganden, som en till skydd för bolagets kapital i det närmaste uttömmande reglering av följderna av ett handlande i strid med dessa. [...] I allt fall finns inte några egentliga indikationer i förarbetena på att det varit avsett att följder av nämnt slag skulle kunna bestämmas av likartade regler hämtade från allmänna grundsatser.”³⁶

---

³² Andersson, 2010, s. 240.

³³ Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 264.

³⁴ Sandström, 2010, s 307.

³⁵ Sandström, 2010, s 307.

³⁶ NJA 1997 s. 418, särskilt s. 449.

I det citerade fallet konstaterade HD att det därför inte var möjligt att pröva betalningsansvar med tillämpning av "ett generellt medverkansvar på skadeståndsrättsliga grunder som må följa icke kodifierade rättsgrundsatser utan anknytning till ABL".³⁷ Sandström hänvisar också i denna del till NJA 1999 s. 426 där en tillämpning av ogiltighetsregeln i 8 kap. 42 § ABL avvisades.³⁸

Nerep konstaterar emellertid att utöver bristtäckningsansvaret kan anspråk på skadestånd riktas mot bolagsorganen och aktieägare med stöd av skadeståndsbestämmelserna i 29 kap. ABL.³⁹ Andersson är av samma uppfattning och konstaterar att en affärshändelse som inte uppfyller rekvisiten i 17 kap. ABL, exempelvis om det inte alls är fråga om en värdeöverföring eller om fråga är om en värdeöverföring som är lovlig, kan denna fortfarande vara olaglig vid en tillämpning av exempelvis 7 kap. 47 § ABL eller 29 kap. ABL.⁴⁰

Jag får anledning att återkomma till några av dessa frågor nedan i kapitel 6.

Reglerna om värdeöverföringar i 17 kap. ABL samspelar också med reglerna om förbjudna lån i 21 kap. ABL. Ett samspel som dock inte kommer att behandlas närmare inom ramen för uppsatsen.

---

³⁷ NJA 1997 s. 418, särskilt s. 449.

³⁸ Sandström, 2010, s. 307.

³⁹ Nerep, 1994, s. 398, hänvisningen är till 15 kap. ÄABL men det torde inte vara någon skillnad, Nerep hänvisar i denna del även till förarbetena avseende 1944 års aktiebolagslag.

⁴⁰ Andersson, 2010, s. 80.

4 Vad är det som ska återbäras?

4.1 Inledning

I 17 kap. 6 § ABL stadgas att mottagaren av en olovlig värdeöverföring ska återbära det han eller hon har uppburit. Då uppstår frågan om vad det egentligen är som ska återbäras. Som beskrivits i inledningen är ett problem med hela värdeöverföringsinstitutet att en värdeöverföring upptäcks och därmed (eventuellt) ska återbäras först mycket senare än den faktiskt genomfördes. De intressanta frågorna kring vad det är som ska återbäras hade förmodligen inte varit lika många, och inte heller lika intressanta, om återbäringsansvaret hade aktualiserats i nära anslutning till att värdeöverföringen genomfördes. Låt mig belysa det med ett exempel. En av de frågor jag närmare ska behandla nedan är vem som ska stå risken för om den utdelade egendomen minskat i värde respektive vem som ska åtnjuta frukterna av en motsvarande värdeökning. Denna fråga hade mest troligt inte haft lika stor betydelse om värdeöverföringstidpunkten och återbäringsstidpunkten låg nära inpå varandra, säg med några månaders eller upp till ett års mellanrum.

4.1.1 Påverkande faktorer

Förutom tidsaspekten ska nedan några andra faktorer som påverkar återbäringskyldigheten behandlas. Det är exempelvis av intresse vilket av värdeöverföringsförbudet, det i 17 kap. 2 § ABL eller det i 17 kap. 3 § ABL som har överträtts. Det är vidare av betydelse huruvida det är fråga om en ren utbetalning, det vill säga en utdelning i kontanter, från bolagets sida eller om det rör sig om ett sakvärde som delas ut. Utdelning av sak medför i regel betydligt större tillämpningsproblem än utdelning av kontanter. Dessutom kommer några specialfall av värdeöverföringar kort behandlas.

En fråga som är av intresse för hela återbäringsregleringen är frågan om en olovlig värdeöverföring i efterhand kan bli lovlig. Är det således möjligt att läka ett felaktigt fattat beslut eller att läka bristen på utdelningsbart kapital genom ett tillskott eller helt enkelt genom att bolaget kommit på fötter igen och har utdelningsbara medel? Denna fråga är av stort intresse och förtjänar kanske egentligen ett eget kapitel. Jag har valt att placera den inom ramen för detta avsnitt och frågan återfinns således senare i detta kapitel, i avsnitt 4.6.

4.1.2 Några typsituationer

För att illustrera några av de huvudproblem jag har sett framför mig vid arbetet med förevarande kapitel ska några typsituationer beskrivas. ”Lösningen” avseende varje typsituation kommer att presenteras i avsnitt

4.7. Det ska särskilt poängteras att jag konstruerade typsituationerna först, innan jag närmare hade satt mig in i materialet. Typsituationerna är således inte tillrättalagda för att jag ska komma fram till något listigt svar, som ni så småningom kommer att märka har jag inte riktigt kunnat hitta entydiga svar för samtliga, om ens några, av de nedan beskrivna situationerna.

Typsituation A: Utdelning AB har en balanserad vinst på 100 000 kronor. Detta innebär att bolaget kan genomföra en värdeöverföring på upp till 100 000 kronor utan att det strider mot täckningsprincipen (bortser då från försiktighetsprincipen). Utdelning AB genomför en värdeöverföring till A, värdet av överföringen uppgår till 110 000 kronor. Ska A återbära hela värdeöverföringen eller är det endast de 10 000 kronorna över utdelningsbara medel som ska återbäras?

Typsituation B: Om Utdelning AB istället genomför elva separata värdeöverföringar om vardera 10 000 kronor, den balanserade vinsten uppgår fortfarande till 100 000 kronor. Värdeöverföringarna beslutas och verkställs samtidigt. Mottagarna är både aktieägare och andra. Ska samtliga återbäras? Räcker det med en och i så fall vilken? Ska cirka tio procent från vardera återbäras?

Typsituation C: Utdelning AB har ingen balanserad vinst kvar. Utdelning AB genomför en värdeöverföring av en bil till A. När värdeöverföringen flera år senare upptäcks har bilen förlorat kraftigt i värde. Räcker det att A återbär bilen, eller ska A också betala för värdeminskningen? Om A gärna vill behålla bilen, är det möjligt för A att istället överlämna pengar? Vad händer om bilen istället skulle ha ökat i värde?

Typsituation D: Utdelning AB har 50 000 kronor i balanserad vinst. Utdelning AB genomför en värdeöverföring av en bil till A. Bilen är vid överföringstillfället värd 100 000 kronor. När återbäringskravet framställs är bilen värd 50 000 kronor. Vad är det som ska återbäras? Om A lämnar tillbaka bilen, har A rätt att få någon ersättning för mellanskillnaden? Vad händer om bilen istället är förstörd?

4.2 Hel eller partiell ogiltighet?

Utgångspunkten för 17 kap. 6 § ABL är att värdeöverföringar i strid med ABL är ogiltiga. Normalt gäller vid ogiltighet att prestationerna ska gå åter. Eftersom det vid värdeöverföringar är fråga om ensidiga prestationer från bolaget är det alltså mottagaren som ska återbära vad mottagaren uppburit från bolaget. Beroende på vilken regel i 17 kap. ABL det är som har åsidosatts kan det emellertid bli fråga om återbäring av hela värdeöverföringen eller endast en del av den.⁴¹

---

⁴¹ Prop. 2004/05:85, s. 756.

4.2.1 När värdeöverföring skett i strid med 17 kap. 2 § ABL

När fråga är om att aktieägarna inte är överens om och hur en värdeöverföring ska ske och denna står i strid med de formella bestämmelserna i exempelvis 18 kap. ABL ska hela värdeöverföringen återbäras. Detta oavsett om värdeöverföringen i sig är förenlig med täckningsprincipen i 17 kap. 3 §. ABL.⁴²

4.2.2 När värdeöverföring skett i strid med 17 kap. 3 § ABL

När det gäller värdeöverföring som är olovlig på grund av att den strider mot 17 kap. 3 § ABL är utgångspunkten att mottagaren endast behöver återbära skillnaden mellan det värde som delades ut och det värde som *hade kunnat delas ut* utan att rubba det egna bundna kapitalet.⁴³ Här kan det alltså bli fråga om partiell ogiltighet. Det är emellertid inte alltid fråga om partiell ogiltighet när värdeöverföring skett i strid mot täckningsprincipen. Om bolaget inte hade några medel alls att dela ut, exempelvis när fråga är om ett förlustbolag, uppgår ”skillnaden” mellan det som kunde delats ut och det som delades ut till ”noll”, således ska i dessa fall hela värdeöverföringen återbäras.

Vad gäller partiell ogiltighet är detta särskilt intressant när fråga är om överföring av odelbara sakvärden, mer om detta nedan i avsnitt 4.4.2.

I 17 kap. 3 § ABL återfinns inte endast täckningsprincipen utan också försiktighetsregeln. Vid tillämpningen av försiktighetsregeln är det svårare att avgöra huruvida det över huvud taget kan bli fråga om partiell ogiltighet. Lindskog verkar vara av uppfattningen att det vid en tillämpning av försiktighetsregeln ska vara fråga om fullständig ogiltighet. ”Ett delvis åsidosättande av försiktighetsspärren är visserligen teoretiskt möjligt men en tämligen osannolik situation.”⁴⁴ För att inte göra diskussionen mer abstrakt än så kommer jag med dessa Lindskogs ord att bortse från försiktighetsregeln vid vidare diskussioner angående 17 kap. 3 § ABL i dessa värderingsavseenden.

För det fall både 17 kap. 2 och 3 §§ ABL åsidosätts torde det ligga i sakens natur att den ”mest” ingripande påföljden blir tillämplig, i sådant fall att hela värdeöverföringen ska gå åter.

---

⁴² Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 259.

⁴³ Prop. 2004/05:85, s. 756.

⁴⁴ Lindskog, 1995, s. 122 ff.

4.3 När värdeöverföring skett genom utdelning av kontanta medel

Regeln i 17 kap. 6 § ABL är i huvudsak utformad just för värdeöverföring av kontanter eller rena pengar.⁴⁵ Andersson konstaterar (torrt) att ”när det är fråga om en ren utbetalning, saknar det praktisk betydelse om [mottagaren] betalar tillbaka just de pengar som [mottagaren] uppbar från bolaget eller om det är motsvarande belopp med andra pengar”.⁴⁶

Vad det är som ska återbäras när värdeöverföringen inneburit överföring av kontanta medel är således inte föremål för några större frågetecken. Det följer vidare direkt av bestämmelsen i 17 kap. 6 § 2 st. ABL att mottagaren ska betala ränta till bolaget.

4.4 När värdeöverföring skett genom utdelning av sak

Om frågetecknen för vad det är som ska återbäras när det gäller utdelning av kontanter är i det närmaste obefintliga är de desto fler när värdeöverföringen skett genom överföring av sak. Frågorna som nedan ska behandlas är nära besläktade med varandra och det är därför svårt att göra en helt konsekvent och rättvis uppdelning av dem. En uppdelning är dock nödvändig för att det ska vara enklare att ta till sig problematiken.

Det centrala problem som kommer att behandlas först är frågan om värdering. Hur ska en sak värderas? Vid vilken tidpunkt ska den värderas? Vem står risken för värdenedgång respektive åtnjuter frukten av en värdestegring? Därefter behandlas i tur och ordning frågan om partiell ogiltighet vid sakutdelning inklusive diskussionspunkten om en skyldighet att ersätta värdet skulle vara tillräckligt istället för en ren återbäring och följs av frågan om återbäringsansvarets karaktär när den utdelade egendomen är förstörd eller försvunnen.

4.4.1 Värderingsproblematik

Vad gäller värderingsfrågor var det tidigare *en* särskild fråga som fick stort utrymme i doktrinen. Frågan gällde sakvärdesutdelning i förhållande till täckningsprincipen i ÄABL. Vid bedömningen av om värdeöverföringen var olovlig kunde antingen tänkas att jämförelse skulle göras med sakens marknadsvärde eller med sakens bokförda värde. Åsikterna i doktrinen tycks ha gått isär. Frågan fick sin lösning när HD i NJA 1995 s. 742, efter viss möda, konstaterat att det var det bokförda värdet som skulle tillämpas. HD fann skäl som vägde för en tillämpning av såväl marknadsvärdet som för en tillämpning av det bokförda värdet och att det egentligen inte fanns något

---

⁴⁵ Lindskog, 1995, s. 112.

⁴⁶ Andersson, 2010, s. 208.

som vägde över mer eller mindre åt det ena eller andra hållet. Av hänsyn till den allmänna omsättningen, som enligt HD tycktes ha utgått från att det var det bokförda värdet som skulle tillämpas, och att det därmed skulle kunna uppstå oanade konsekvenser om detta frångicks, *och* att en sådan tillämpning inte stod i strid med ABL:s syften, beslöt HD att det var det bokförda värdet som fortsatt skulle vinna tillämpning. Det framgår numera direkt av lagtexten att det är det bokförda värdet som ska tillämpas och jämföras med utdelningsbara medel.⁴⁷ Johansson poängterar att utdelade sakers marknadsvärde fortfarande *har* betydelse ändå, exempelvis för försiktighetsregelns tillämpning samt vid bedömningen om likhetsprincipen har iakttagits.⁴⁸ Marknadsvärdet får också betydelse vid bedömningen om det över huvud taget är fråga om en värdeöverföring, alltså vid tillämpningen av 17 kap. 1 § ABL.

Sedan den ovan belysta frågan fick sin lösning har inte riktigt lika stort utrymme ägnats åt andra frågor avseende värdering.

När det är fråga om värdeöverföring av en sak är det möjligt att saken vid återbäringstillfället har minskat i värde, alternativt ökat i värde. Av lagtexten framgår inte närmare vad som egentligen ska gälla avseende förändringar i värdet. Nerep och Samuelsson konstaterar: ”Vad som ska gälla om den sak som olagligen överförs har gått upp eller ned i värde vid överföringstidpunkten är oklart.”⁴⁹ Författarna menar vidare att det inte bör uppstå några problem om egendomen har gått upp i värde och kan återlämnas i sin helhet men att det är svårare att bedöma vem som ska ta risken vid en värdenedgång och konstaterar att vägledande praxis på området saknas. De anser att eftersom mottagaren har att betala ränta, jfrt. med 17 kap. 6 § 2 st. ABL, borde mottagaren inte svara för den värdenedgång som eventuellt sker efter värdeöverföringstidpunkten, detta också eftersom värdeminskningen sällan påverkas av vem som faktiskt innehar egendomen ifråga.⁵⁰ Härvid kan dock jämföras med Sandström som konstaterar att ”ersättning bör dessutom utgå för den värdeminskning som kan ha uppkommit under tiden saken varit ur bolagets besittning”.⁵¹

Intressant är att Nerep tidigare tycks ha delat denna uppfattning: ”Den återbäringsskyldige skall stå risken för värdenedgång, samt har att återbära avkastning av egendomen, m.m. I allmänhet bör dock – med hänsyn till att värdet vid utbetalningstillfället är grunden för återbäringsskyldigheten – eventuella värdeuppgångar kunna tillgodogöras av den återbäringsskyldige, förutsatt att icke allmänna rättsgrundsatser om otillbörlig vinst leder till annat resultat.”⁵² Nerep fortsätter: ”På motsvarande sätt kan den

---

⁴⁷ Johansson, 2011, 10 uppl., s. 88.

⁴⁸ Johansson, 2011, 10 uppl., s. 88.

⁴⁹ Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 259.

⁵⁰ Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 259.

⁵¹ Sandström, 2010, s. 306, fotnot 28, jfr. härvid NJA 2010 s. 709 som behandlar vad som ska återbäras vid återvinning i konkurs.

⁵² Nerep, 1994, s. 399 f.

återbäringskyldige ges rätt till ersättning för kostnader som har haft värdehöjande effekter, förutsatt att dessa är till nytta för bolaget.”⁵³

Lindskog delar Nereps uppfattning att mottagaren har rätt till bolaget utge avkastning från egendomen, Lindskog menar att det dessutom ska utgå ränta på denna avkastning. Lindskog anser också, precis som Nerep, att mottagaren har rätt till ersättning för nödvändig men inte nyttig kostnad.⁵⁴

Nerep och Samuelsson har också funderat över vad som gäller om endast en del av värdeöverföringen ska återbäras och detta sker genom att hela saken överförs till bolaget. I sådant fall ska mottagaren (eventuellt) erhålla ersättning av bolaget upp till det värde som hade kunnat utdelas lovligt (mer om detta nedan). I den del som nu är av intresse konstaterar Nerep och Samuelsson att det är oklart om kompensationen från bolaget ska ske jämte ränta, men att det inte förefaller orimligt att så ska ske. Detta med hänsyn till räntebestämmelsen i 17 kap. 6 § ABL.⁵⁵

Vid bestämningen av värdering kan fokus antingen läggas på värderingstidpunkten eller på karaktären av det som ska återbäras. Erik Nerep diskuterar frågan om värderingstidpunkten och konstaterar att det borde vara värdet av den utbetalade egendomen i själva utbetalningsögonblicket som ska återbäras. Nerep menar vidare att avkastning från egendomen också ska återföras till bolaget.⁵⁶

Min egen spontana åsikt är att det känns bäst att mottagaren får betala för den värdeminskning som har skett. Det är ju mottagaren som fått tillgodogöra sig en sak och använda den trots att dispositionen är ogiltig. Vid närmare eftertanke verkar det å andra sidan inte lika rimligt om jag betänker det fall att det är fråga om en sak som ständigt sjunker i värde, såsom en bil. Precis som Nerep och Samuelsson beskriver beror en sådan värdenedgång sällan på vem som innehar egendomen. Det är ungefär lika svårt att resonera sig fram till en rimlig slutsats när det gäller en värdeökning. Här känns det spontant också bäst att mottagaren har rätt att lämna tillbaka hela egendomen utan något i utbyte om den gått upp i värde, liksom eventuell avkastning från saken. Läger man ihop dessa två ställningstaganden landar man emellertid i att mottagaren står risken för en värdenedgång och samtidigt inte får möjlighet att åtnjuta frukten av en motsvarande värdeökning och *dessutom* har att betala ränta på den innehavda egendomen. Detta kan tyckas något orättvist. Lindskog beskriver en situation där den som innehaft egendomen vidtagit vissa dispositioner som gjort att saken ökat i värde och kanske rentav lagt ner vissa kostnader för att den ska öka i värde, exempelvis renovering av ett hus på en

---

⁵³ Nerep, 1994, s. 400.

⁵⁴ Lindskog, 1995, s. 122 ff., Lindskog hänvisar i denna del till Hellners verk om obehörig vinst.

⁵⁵ Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 259.

⁵⁶ Nerep, 1994, s. 399 f.

fastighet.⁵⁷ Frågan är om det inte åtminstone i dessa fall borde vara rimligt att mottagaren får viss ersättning.

4.4.2 Särskilt om partiell ogiltighet vid sakutdelning

Partiell ogiltighet är som ovan beskrivits för handen när en värdeöverföring är delvis olovlig så att endast en del av värdeöverföringen behöver återbäras. Det uppstår som läsaren förstår vissa problem med att återbära en del av en sak, exempelvis om det överförda är en bil eller en fastighet. Detta avsnitt ska närmare belysa dessa problem och hur de kan lösas.

Ett grundläggande problem är att det saknas vägledande praxis och att de uttalanden som gjorts i förarbetena till 2005 års ABL är tämligen intetsägande: ”Är det fråga om ett odelbart sakvärde kan det uppkomma problem. Ett sätt att lösa dessa är att mottagaren återlämnar egendomen mot erhållande av kompensation avseende den giltiga delen av värdeöverföringen.”⁵⁸ Möjligen väntar sig läsaren att det efter detta uttalande ska följa alternativa lösningar, ”en annan lösning är”, men det gör det inte, detta kanske gör läsaren något snopen. Det är inte heller möjligt att utläsa om det, mot bakgrund av att detta är den enda möjlighet som här omnämns, är departementschefens åsikt att det är denna lösning som lagstiftaren förespråkar. Tidigare i propositionen finns nämligen ett annat uttalande: ”I doktrinen har det diskuterats vad det, såvitt gäller sakvärdesutdelning, närmare innebär när det i lagtexten föreskrivs att mottagaren skall ’återbära’ vad han eller hon uppburit. Diskussionen har bl.a. gällt frågan om det är just den utdelade egendomen som skall återbäras eller om mottagaren enbart är skyldig att ersätta värdet av vad som olagligen har delats ut.”⁵⁹

Stefan Lindskog beskriver fyra olika möjligheter för hur partiell ogiltighet vid sakutdelning kan behandlas. Den första möjligheten är att mottagaren betalar ett belopp uppgående till mellanskillnaden mellan vad som kunde ha delats ut och det som faktiskt delades ut. Lindskogs andra alternativ är att mottagaren återlämnar egendomen men får kompensation för den giltiga delen av värdeöverföringen. Den tredje varianten är en kombination mellan de två första, på så sätt att någon av parterna, bolaget eller mottagaren, ges en rätt att välja mellan de två första varianterna. En fjärde möjlighet, enligt Lindskog, är att anse värdeöverföringen helt ogiltig, vilket skulle innebära att mottagaren får återbära hela värdeöverföringen ”som om något utdelningsbelopp över huvud taget inte har funnits.”⁶⁰ Lindskog avslutar uppräkningsen av dessa fyra möjligheter med att konstatera: ”Rättsläget i den aktuella frågan måste anses vara mycket oklart”.⁶¹

---

⁵⁷ Lindskog, 1995, s. 122 ff.

⁵⁸ Prop. 2004/05:85, s. 756.

⁵⁹ Prop. 2004/05:85, s. 392.

⁶⁰ Lindskog, 1995, s. 124.

⁶¹ Lindskog, 1995, s. 124.

Lindskog väger därefter skäl för och emot de olika alternativen och tycks slutligen fastna för alternativ två: ”Slutsatsen synes bli att återbäring skall ske in species, dock att mottagaren möjligen har rätt till kompensation svarande mot utdelningsbart belopp.”⁶² Sandström verkar vara av uppfattningen att en värdeersättning måste vara möjlig eftersom det inte är möjligt att lämna tillbaka endast en del av den olovligt överförda saken,⁶³ det vill säga Lindskogs variant ett ovan. Nerep däremot verkar inte finna någon anledning att ta ställning i frågan: ”Vid partiell ogiltighet [...] torde [...] återbäringsplikten avse vad som olovligen utdelats i kronor räknat; om sedan återbäringen faktiskt sett kommer till stånd genom att de olovligen utdelade tillgångarna återbärs, eller på annat sätt, är förmodligen av underordnat intresse”.⁶⁴ Däremot tillägger han därefter att om det återbäringsberättigade bolaget framställer krav härom, har bolaget rätt till att återfå den olovligen utdelade egendomen, mot att den återbäringskyldige erhåller ersättning för den lovliga delen.⁶⁵ Nerep verkar således förespråka den ovan av Lindskog beskrivna varianten tre med en möjlighet för bolaget att välja vad det är som faktiskt ska återbäras. I ett senare verk konstaterar Nerep, tillsammans med Samuelsson, att om sakvärden olagligen har delats ut är det den ifrågakvarande egendomen som ska återbäras.⁶⁶

Anderssons syn på nu behandlade frågor är inte helt enkel att uttröna. I de flesta situationer där så är möjligt argumenterar Andersson (istället) för att en värdeersättningsskyldighet borde ersätta återbäringskyldigheten. Samtidigt konstaterar Andersson: ”Sammanfattningsvis gäller sannolikt de lege lata att aktieägaren måste återbära vad han har uppburit. Denna huvudregel modifieras sannolikt om det som ska återbäras av aktieägaren är delbart.”⁶⁷ Det får närmast tolkas som att Andersson menar att saken ska återgå i sin helhet men för det fall det är möjligt att dela saken räcker det att den olovliga delen återgår. Anderssons inlägg om en värdeersättningsskyldighet tycks alltså inte påverka hans syn på vad som är gällande rätt, däremot avseende vad ha tycker borde vara gällande rätt i framtiden: ”För egen del har jag i olika sammanhang pläderat för att återbäringskyldigheten i 12 kap. 5 § 1 st. 1 men. ÄABL istället skulle tillämpas som en värdeersättningsskyldighet. Jag är alltjämt av samma uppfattning men då avseende 17 kap. 6 § 1 st. ABL.”⁶⁸

När det gäller frågan om att ersätta återbäringsansvaret med en skyldighet att ersätta det utdelade värdet har detta varit föremål för diskussion. Lagstiftaren bedömde frågan vid tillkomsten av nu gällande ABL. Aktiebolagskommittén föreslog att återbäringskyldigheten i ÄABL skulle ersättas med en skyldighet att utge ersättning med ett belopp motsvarande det från bolaget olagligen överförda värdet. På detta sätt skulle man, enligt

---

⁶² Lindskog, 1995, s. 125.

⁶³ Sandström, 2010, s. 306.

⁶⁴ Nerep, 1994, s. 399 f.

⁶⁵ Nerep, 1994, s. 399 f.

⁶⁶ Nerep och Samuelsson, 2010, del 2, s. 258.

⁶⁷ Andersson, 2010, s. 208 ff.

⁶⁸ Andersson, 2010, s. 209.

kommittén på ett enkelt sätt komma till rätta med vissa tillämpningsproblem, såsom återbäring vid partiell ogiltighet. Som argument mot en ändring anfördes bland annat sakrättsliga skäl⁶⁹. Vidare anfördes att vid en olovlig värdeöverföring i form av pantsättning eller borgen vore det inte möjligt att tillämpa någon annan rättsföljd än ogiltighet. En värdeersättningsskyldighet i vissa fall skulle därför ”leda till att snarlika fall behandlades olika”. Mot bakgrund av detta, och mot bakgrund av att en ersättningsregel enligt regeringens mening skulle avvika från vad som gäller inom andra delar av associationsrätten behölls den ordning som gällde redan enligt ÄABL, med återbäringsskyldighet som huvudsanktion vid en olovlig värdeöverföring.⁷⁰

Lagstiftaren har i och för sig uttalat att det fortsatt ska vara återbäringsskyldighet som gäller enligt 17 kap. 6 § ABL, detta bland annat för att snarlika fall inte ska behandlas olika. Samtidigt måste, exempelvis när egendomen gått förlorad (se nästa avsnitt), det ibland vara accepterat att återbäring utbyts mot en skyldighet att ersätta det utdelade värdet.

Frågan är hur stora praktiska problem frågorna om partiell ogiltighet medför, är de tillräckligt stora skulle kanske en värdeersättning kunna vara godtagbar även i dessa fall, för att underlätta tillämpningen. Jag har svårt att föreställa mig att någon skulle lägga sig i det förhållande att ett bolag väljer att godkänna en värdeersättning istället för en ren återbäring. Däremot tror jag det är svårare för mottagaren att ställa krav på att denne ska få ersätta värdet istället för att återbära saken.

En sak som emellertid slår mig är att såsom bestämmelsen i 17 kap. 3 § ABL är utformad ligger fokus på det *värde* som kan delas ut. Vid överföringstidpunkten är det således värdet för utbetalningen som är i fokus och inte vilken exakta sak det är som delas ut. Därför är det lite märkligt att själva saken kommer i så starkt fokus vid själva återbäringen, som nu är fallet. Lagtextens utformning i 17 kap. 3 § ABL ger närmast ett stöd för en att en värdeersättning skulle vara tillräckligt.

4.4.3 Överförd egendom inte längre i behåll hos mottagaren

En särskild situation där vissa ställningstaganden måste göras är den då den överförda saken inte längre finns i behåll hos mottagaren. Egendomen kan exempelvis ha förstörts eller avyttrats till tredje man. Det är då inte längre möjligt att fundera kring om det ska vara fråga om återbäring av saken eller återbäring i form av ersättning för värdet. I förarbetena framgår: ”Om den egendom som har överförts vid en sakvärdesutdelning har förstörts eller överlåtit vidare, bortfaller naturligtvis inte ansvaret i sig. Mottagaren har då

---

⁶⁹ Dessa sakrättsliga skäl kommer inte närmare att behandlas i denna uppsats, däremot kan konstateras att det är ett problem för sig, vilka sakrättsliga verkningar som uppkommer i samband med en olovlig värdeöverföring.

⁷⁰ Prop. 2004/05:85, s. 393.

istället att i enlighet med allmänna principer om obehörig vinst betala ett belopp motsvarande det olagligen överförda värdet till bolaget.”⁷¹ Lindskog har i denna fråga konstaterat att om sakvärdet inte finns i behåll har mottagaren ”enligt allmänna rättsprinciper” att återbära dess värde. Lindskog skiljer dock ut den situation där föremålet i fråga har förstörts eller skadats genom en kasushändelse. ”Detta bör i princip drabba bolaget såsom sakens ägare, inte mottagaren.”⁷² Han tillägger dock i denna del att mottagaren har att bevisa att skadehändelsen inte är att tillskriva oaktsamhet på mottagarens sida.

Andersson, Johansson och Skog konstaterar att varken lag eller förarbeten ger någon vägledning om vilken värderingstidpunkt som i fall när egendom inte finns i behåll gäller för värdering av egendomen. De menar dock att det kan vara rimligt att utgå från värdet vid den tidpunkt då återbäring påkallades.⁷³

4.5 Speciella fall av värdeöverföringar

Det är inte bara ”renodlad” utdelning av kontanter eller av sakvärde som kan innebära en värdeöverföring. Det kan exempelvis vara fråga om en vederlagsfri tjänst som bolaget har utfört. Ovan har vidare kort omnämnts värdeöverföring i form av pantsättning eller borgensåtaganden. En pantsättning eller ett borgensåtagande till förmån för tredje mans gäld kan strida mot reglerna om högsta tillåtna värdeöverföring. För att exempelvis ett borgensåtagande ska strida mot reglerna om värdeöverföringar ”krävs” att gäldenären saknade betalningsförmåga, se NJA 1995 s. 418. När det gäller bedömningstidpunkten för olovligheten avseende pant och borgen har HD bedömt att avgörande ska vara tidpunkten för pantsättningen respektive ingåendet av borgensförbindelsen.⁷⁴

Av propositionen följer: ”Till att börja med kan det konstateras att det vid olaglig värdeöverföring i form av pantsättning eller borgen knappast är möjligt att tillämpa någon annan rättsföljd än ogiltighet.”⁷⁵ Andersson konstaterar emellertid att när bolagets prestation utgjordes av något som inte kan återställas ska en ersättningsskyldighet motsvarande värdet av vad mottagaren har uppburit återbäras, exempelvis vid en vederlagsfri tjänst eller nyttjanderätt.⁷⁶ Att det i fråga om vederlagsfri tjänst ska ske en återbäring i form av betalning av skäligt vederlag är även Lindskogs uppfattning.⁷⁷ Jag håller med om att detta verkar rimligt men samtidigt har jag svårt att finna uttryckligt stöd för detta någonstans. Det är möjligt att det är en ”analogi” från vad som gäller vid förlorad eller förstörd egendom. Undantagen från ett rent återbäringsansvar tycks i vart fall bli allt fler. Vid

---

⁷¹ Prop. 2004/05:85, s. 756.

⁷² Lindskog, 1995, s. 123.

⁷³ Andersson, Johansson, Skog, 2010, del II, s. 17:24.

⁷⁴ Se NJA 1980 s. 311 och NJA 1995 s. 418, jfr. även Johansson, 2011, s. 88.

⁷⁵ Prop. 2004/05:85, s. 393.

⁷⁶ Andersson, 2010, s. 208 ff.

⁷⁷ Lindskog, 1995, s. 122 ff.

ett säkerhetsställande såsom pant eller borgen verkar doktrinen vara överens om att sanktionen är ogiltighet, ingen nämner i dessa avseende något om en ersättningsskyldighet, på motsvarande sätt som omnämns vad gäller vederlagsfria tjänster.

Sammanfattningsvis, när det gäller överföring av ”annat” än kontanter eller sak, kan konstateras att HD har anlagt en pragmatisk syn på dessa värdeöverföringar. Det synes i första hand vara fråga om en ogiltighet och vissa situationer såsom för vederlagsfri tjänst kan man kanske tänka sig att mottagaren får betala en viss ersättning för den nytta denne har haft. Hittills har dessa specialfall av värdeöverföringar lösts ”från fall till fall”.

4.6 Kan en olovlig värdeöverföring bli lovlig?

När ett återbäringskrav aktualiseras långt efter att själva värdeöverföringen genomfördes kan det ibland kännas lite stelbent att det endast är den balansräkning som gällde vid tidpunkten för överföringen som ska avgöra om värdeöverföringen var möjlig att genomföra. Tänk om bolaget under samtliga år därefter gått med vinst och haft utdelningsbara medel – har inte olovligheten då blivit läkt? Samma fråga kan resas om ett bolag av misstag åsidosätter någon av beslutsreglerna för värdeöverföringen och därefter vill rätta till beslutet, måste värdeöverföringen först gå åter och sen genomföras igen?

Sandström beskriver rättsläget som oklart när det gäller frågan om en olovlig utdelning med hänsyn ”till goda affärer” i efterhand kan läkas. Problemet berör, såsom Sandström beskriver det både regler till skydd för borgenärer och regler till skydd för en ägarminoritet. I förhållande till borgenärerna anser Sandström att utdelningen bör var läkt så snart det bundna kapitalet åter är täckt. När det gäller ägarskyddet, borde det i fall med flera ägare, krävas att dessa är överens om att avstå från krav mot mottagaren.⁷⁸ Fråga är emellertid om detta senare avståendet är tillräckligt. Hur ska detta manifesteras? Om det exempelvis kommer in fler ägare i bolaget och styrelsen så småningom byts ut och vill föra talan om återbärning, är det möjligt att göra detta? Det tycks inte finnas något omedelbart svar på denna fråga.

Vad gäller läkning av en olovlig pantsättning kan särskilt observeras HD:s avgörande i mål NJA 1980 s. 311. Det är i målet fråga om bedömning av en pantsättning. HD diskuterar inledningsvis om pantsättningen kan vara en olovlig värdeöverföring och kommer fram till att så är fallet. Vad som är särskilt intressant ur läkningshänseende är emellertid HD:s uttalande kring ogiltigheten. HD anför att ogiltigheten får förstås på det sättet att den förväntas bestå även om bolaget senare får ytterligare belopp till förfogande för vinstutdelning. Alltså måste en ny pantförskrivning ske. Lindskog är

---

⁷⁸ Sandström, 2010, s. 307.

kritisk till detta resonemang från HD:s sida och finner det ”ologiskt” att en efterföljande förstärkning av bolagets kapital inte kan läka olovligheten.⁷⁹

Andersson behandlar frågan om läkning ingående, mer ingående än jag har utrymme att göra här. Han konstaterar slutligen: ”Vad som gäller de lege lata beträffande läkning är dessvärre oklart. Att besvara denna fråga med ett enkelt ja eller nej låter sig följaktligen inte göras.”⁸⁰

4.7 Slutsatser

Frågorna som ovan behandlats är svårbedömda. Sunt förnuft kan antagligen fungera en bra bit på vägen och nedan ska jag försöka kommentera och ge förslag på ”lösningar” för de typsituationer som målades upp i inledningen av detta kapitel.

4.7.1 Typsituation A

Typsituation A: Utdelning AB har en balanserad vinst på 100 000 kronor. Detta innebär att bolaget kan genomföra en värdeöverföring på upp till 100 000 kronor utan att det strider mot täckningsprincipen (bortser då från försiktighetsprincipen). Utdelning AB genomför en värdeöverföring till A, värdet av överföringen uppgår till 110 000 kronor. Ska A återbära hela värdeöverföringen eller är det endast de 10 000 kronor över utdelningsbara medel som ska återbäras?

Förslag till lösning: Det framgår av exemplet att täckningsprincipen är åsidosatt. Svaret blir beroende av om även 17 kap. 2 § ABL har överträtts. Om beslutsreglerna också har åsidosatts ska hela värdeöverföringen återbäras. Om det ”bara” är 17 kap. 3 § ABL som har åsidosatts räcker det att de överskjutande 10 000 kronorna återbäras.

4.7.2 Typsituation B

Typsituation B: Om Utdelning AB istället genomför elva separata värdeöverföringar om vardera 10 000 kronor, den balanserade vinst uppgår fortfarande till 100 000 kronor. Besluten är fattade i enlighet med ABL. Värdeöverföringarna beslutas och verkställs samtidigt. Mottagarna är både aktieägare och andra. Ska samtliga återbäras? Räcker det med en och i så fall vilken? Ska tio procent från varje återbäras?

Förslag till lösning: Denna problematik har inte riktigt fått sin belysning ovan. Återbäringsansvaret är solidariskt, vilket skulle innebära att det tillsammans ska lämna tillbaka 10 000 kronor. Om någon betalar allt torde denne kunna regressa mot övriga. Lindskog har kommenterat en liknande situation och konstaterar att i denna motsvarande situation ska återbära lika

---

⁷⁹ Lindskog, 1995, s. 76 i fotnot 180.

⁸⁰ Andersson, 2010, s. 227, för den intresserade läsaren löper läkningsavsnittet från s. 222-228.

stora delar för att täcka bristen. Lindskog ändrar därefter förutsättningarna i sitt exempel något och frågar sig vad som gäller om någon av mottagarna är i god tro – får det till effekt att övrigas återbäringsansvar ökar? Detta synes, enligt Lindskog, vara diskutabelt. Han konstaterar att fribeloppet så att säga ska fördelas på alla som har uppburit utdelning i proportion till dennas storlek. Vad som på grund av god tro inte blir återburet bör inte öka återbäringsbördan på de övriga utan synes böra drabba de bristtäckningsskyldiga.⁸¹ Jag har inte sett någon annan kommentera en liknande situation. Möjligen skulle en domstol kunna tänkas anlägga någon typ av helhetssyn och ”se igenom” dispositionen och förklara hela värdeöverföringen ogiltig.

4.7.3 Typsituation C

Typsituation C: Utdelning AB har ingen balanserad vinst kvar. Utdelning AB genomför en värdeöverföring av en bil till A. När värdeöverföringen flera år senare upptäcks har bilen förlorat kraftigt i värde. Räcker det att A återbär bilen, eller ska A också betala för värdeminskningen? Om A gärna vill behålla bilen, är det möjligt för A att istället överlämna pengar? Vad händer om bilen istället skulle ha ökat i värde?

Förslag till lösning: När det gäller bedömningen av den här situationen går åsikterna isär. Inledningsvis måste frågan ses i sina olika delar. När det gäller första ledet, om det räcker att återlämna bilen rör det frågan om förändring i värde. De flesta i doktrinen är överens om att mottagaren får stå risken för en värdenedgång, möjligen finns det utrymme för undantag i ett fall som detta, bilar minskar normalt i värde oavsett vem som innehar dem. I det andra ledet vill A behålla bilen. Denna möjlighet har ingen förespråkare, om det inte motsvaras av en likadan önskan från bolagets sida, då borde det vara möjligt. I vissa situationer, om det till exempel är fråga om återbärning till ett konkursbo borde det vara en fördel för konkursförvaltaren att få ersättning för bilens värde istället för en bil som sedan måste säljas, förmodligen till ett sämre pris. Om bilen istället har ökat i värde, vilket ju är ovanligt när det gäller bilar, borde det i konsekvensens namn bli mottagaren som får åtnjuta denna värdeökning och få mellanskillnaden åter av bolaget om bilen återbärs. Detta särskilt som det är ovanligt att bilar ökar i värde och att det därför kan tänkas bero på att mottagaren har lagt ner kostnader på bilen för att åstadkomma en värdeuppgång.

4.7.4 Typsituation D

Typsituation D: Utdelning AB har 50 000 kronor i balanserad vinst. Utdelning AB genomför en värdeöverföring av en bil till A. Bilen är vid överföringstillfället värd 100 000 kronor. När återbäringskravet framställs är bilen värd 50 000 kronor. Vad är det som ska återbäras? Om A lämnar

---

⁸¹ Lindskog, 1995, s. 122 ff.

tillbaka bilen, har A rätt att få någon ersättning mellan? Vad händer om bilen istället är förstörd?

Förslag till lösning: Här tycks jag verkligen ha gjort mitt bästa för att skapa en omöjlig situation. Vid utbetalningstillfället är utdelningsbara medel 50 000 kronor, det vill säga att 50 000 kronor av den genomförda värdeöverföringen är olovlig. Det är således fråga om partiell ogiltighet. Om vi inledningsvis håller oss kvar vid denna situation, och därmed bortser från värdenedgången, går redan här åsikterna isär. Det finns eventuellt en viss övervikt i doktrinuttalandena för att saken ska återgå och att mottagaren då (eventuellt) ska få ersättning av bolaget för den lovliga delen. Alternativt en möjlighet för bolaget att välja om bolaget hellre vill ha ersättning.

Däremot tycks ingen ha bedömt en situation som denna, där återbäringen i princip kommer att nolla det utdelningsbara utrymmet eftersom saken har sjunkit till halva värdet. Värdeminskningen kan dock sägas ha drabbat bilen "jämnt", så tillvida att "bolagets halva" ska bära halva värdeminskningen och "mottagarens halva" ska bära den andra halvan av värdeminskningen. Det skulle i så fall innebära att om bilen återbärs har mottagaren rätt att få åtminstone 25 000 kronor tillbaka för den del som inte var olovlig.

Om bilen istället är förstörd blir det fråga om en ersättning till bolaget, mest troligt kommer den att landa på det olovliga utdelade, det vill säga 50 000 kronor.

5 Preskription avseende återbäringskrav

5.1 Inledning

När jag funderade kring lämpliga ”problem” till uppsatsen hade jag sedan tidigare haft med mig frågorna om värdering och vad det egentligen är som ska återbäras. Däremot hade jag inte funderat på att frågor om preskription kunde vara av intresse. Det var när jag upptäckte att ett mål om värdeöverföringar fått prövningstillstånd i HD för avgörande under hösten som jag insåg att det skulle passa bra att analysera tillsammans med de problem som redogjorts för i kapitlet ovan. Både problemen med värdering och problemen med preskription hänger ihop med det grundläggande problem jag omnämnt flera gånger, nämligen att värdeöverföringsregleringen ofta aktualiseras långt mycket senare än genomförandet av själva överföringen.

Detta kapitel är upplagt med en kortare genomgång av preskriptionsinstitutet generellt och vad som kan sägas gälla mer specifikt avseende preskription av återbäringskrav. Därefter kommer jag att redogöra för bakgrunden i det mål som fått PT i HD, de lägre instansernas domskäl och grunderna för sökt prövningstillstånd, först på ett mer generellt plan och därefter mer i detalj, något kommer också att nämnas om återvinning i konkurs. För att närmare beskriva de konkreta problem som aktualiseras i målet kommer jag att beskriva gällande rätt och samtidigt försöka analysera hur jag tror att HD kommer att döma i PT-målet.

HD meddelade dom i målet den 11 november 2011, lagom tills dess jag var klar med detta kapitel. Avsnitten 5.2 till 5.6 har därför lämnats oförändrade. I ett nytt avsnitt 5.7 redogörs för utgången i HD med mina kommentarer.

5.2 Några allmänna utgångspunkter avseende preskription

Preskriptionslagen, PreskL, är tillämplig på fordringar, om inte annat är stadgat, se 1 § PreskL. Detta innebär således att PreskL är en generell lag och speciallagstiftning med regler om specialpreskription ges företräde.⁸² Huvudregeln i PreskL är att preskriptionstid löper på tio år efter fordringens tillkomst. Om inget preskriptionsavbrott har skett innan tio år har passerat förlorar borgenären i princip sin rätt att göra fordran gällande mot gäldenären.⁸³ Det ter sig tämligen logiskt att fordringar inte kan hållas svävande hur länge som helst, och detta är också ett av syftena som bär upp

---

⁸² Jfr. även prop. 1979/80:119, s. 83.

⁸³ Se 2 § PreskL och 6 § PreskL.

preskriptionslagstiftningen. Preskription kan sägas skapa förutsebarhet och ge ett avslut för fordringar som inte gjorts gällande under en lång tid. Lindskog har behandlat syftet bakom preskriptionsregleringen tämligen ingående. Han lyfter där fram olika partsintressen och samhällseliga funktioner såsom bevisbegränsning, avveckling och anpassning.⁸⁴

Vissa ”undantag” kan medföra att en fordring, trots att tio år har passerat, ändå inte preskriberas. Dessa ”undantagssituationer” kommer att behandlas ytterligare nedan i avsnitt 5.4.

Vad gäller preskriptionstid för fordran på återbäringskyldighet i 17 kap. 6 § ABL finns inga särskilda regler i ABL.⁸⁵ Återbäringskrav preskriberas därför enligt de allmänna preskriptionsreglerna efter tio år.⁸⁶ För vissa återbäringskrav löper ingen preskriptionstid alls. Detta gäller om den egendom som ska återbäras finns i behåll hos mottagaren utan att vara sammanblandad med annan egendom. Denna kan då återkrävas utan någon begränsning i tid, eftersom krav på fast eller lös sak ses som äganderättsanspråk.⁸⁷ Enligt Andersson är detta påstående inte korrekt. Andersson anför att rättsläget enligt ABL är att återbäringsanspråk enligt 17 kap. 6 § 1 st. ABL saknar sakrättsliga verkningar och därför ska preskription ske efter tio år, oavsett om det mottagna objektet finns kvar orört eller ej och oavsett om det rör sig om återbärning av pengar eller av sak.⁸⁸

Vid införandet av nu gällande ABL förekom diskussioner om införandet av specialregler avseende preskriptionstid för återbäringskrav. En av remissinstanserna, Sveriges Advokatsamfund, anförde att ordningen med preskription efter tio år inte var tillfredsställande när det gäller värdeöverföringar i strid med försiktighetsregeln. Advokatsamfundet föreslog därvid en särskild bestämmelse om preskription vid tillämpningen av försiktighetsregeln med innebörd att en värdeöverföring ska anses ha varit förenlig med försiktighetsregeln om ingen talan förts mot den inom en viss tid, exempelvis två eller tre år. Departementschefen bemötte argumentet med att konstatera att en särskild preskriptionsbestämmelse av det aktuella slaget skulle kunna bidra till tryggheten för de som av olika skäl tar emot utbetalningar från aktiebolag men att det samtidigt skulle kunna innebära negativa effekter för bolagets borgenärer. Detta eftersom diskussioner kring och bedömningar av värdeöverföringar ofta aktualiseras först långt senare än själva överföringen. Enligt regeringens mening fanns det också betänkligheter mot att ha olika preskriptionsbestämmelser för tillämpningen av täckningsprincipen och tillämpningen av försiktighetsregeln. Ett annat alternativ skulle därvid vara att införa en särskild, och identisk,

---

⁸⁴ Se mer om dessa olika intressen och funktioner i Lindskog, 2010, avsnitt 3 §.

⁸⁵ Detsamma gäller för bristtäckningsansvaret i 17 kap. 7 § ABL.

⁸⁶ Se exempelvis Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 260 och Sandström, 2010, s. 307, jfr. även NJA 2003 s. 302.

⁸⁷ Prop. 2004/05:85, s. 399 ff., NJA 2003 s. 302, se även Nerep och Samuelsson, 2009, del 2, s. 260 och Sandström, 2010, s. 307, fotnot 30.

⁸⁸ Andersson, 2010, s. 217 f.

preskriptionsregel för både täckningsprincipen och försiktighetsregeln, men det framstod enligt regeringen inte som någon ”lämplig lösning”.⁸⁹ Departementschefen avslutade således med att konstatera att de allmänna bestämmelserna om preskription även fortsättningsvis skulle tillämpas på överträdelse av värdeöverföringsreglerna.⁹⁰

5.3 Mål T 631-10

I oktober 2010 meddelade HD prövningstillstånd i mål T 631-10, jag kallar det nedan för ”PT-målet”, för avgörande av preskriptionsfrågorna vid återbäringskrav och återvinningskrav. Målet har sedermera avgjorts och korrekt hänvisning är därför ”Högsta domstolens dom den 11 november 2011 i mål nr. T 631-10”.⁹¹ En speciell omständighet i målet är att Stefan Lindskog har yttrat sig till förmån för den ena parten.⁹² Vid tillfället för yttrandet var Lindskog advokat. Lindskog är sedermera justitieråd i HD. På Infotorgs nyhetssida har HD:s ordförande, justitierådet Marianne Lundius, uttalat att Lindskogs yttrande på intet sätt kommer att påverka HD:s ställningstagande och att det är självklart att Lindskog inte kommer att delta i målet.⁹³ En omständighet som i sig inte är särskilt förvånande. Samtidigt blir det en märklig situation, Lindskog är den i doktrinen som skrivit mest om preskription och den som till synes har fört diskussionen om preskriptionssuspension framåt. Nedan kommer dessutom att belysas den omständighet att Lindskog på visst sätt tycks påverkad av det aktuella målet. Vid en jämförelse av de två senaste upplagorna av hans verk ”Preskription” kan konstateras vissa skillnader som vidrör det aktuella målets kärnfrågeställningar. Även om Lindskog inte får komma i närheten av det aktuella avgörandet, annat än möjligen i lunchrummet, kommer han säkert att ge sin syn på utgången efteråt.

5.3.1 Bakgrund och grunder⁹⁴

Alfa bildades som ett lagerbolag i januari 1994. Alfa ingick i en koncern där Gamma var moderbolag. I april 1994 förvärvade Alfa, jämte fem andra bolag, andelarna i Delta.

För att täcka vissa skulder hänförliga till tidigare ägare sålde Delta fastigheter och fick en (värdelös) fordran på drygt 87,5 miljoner mot en tidigare (i konkurs försatt) ägare. Mot bakgrund av detta gjorde Alfa, i deklaration för taxeringsåret 1995, avdrag för underskott på sin andel i Delta med knappt 21 miljoner kronor. I oktober 1994 beslutades att Alfa skulle likvideras och att en vinst om drygt 13 miljoner skulle delas ut till Gamma.

---

⁸⁹ Prop. 2004/05:85, s. 399 ff.

⁹⁰ Prop. 2004/05:85, s. 399 ff.

⁹¹ Det överklagade avgörandet är Hovrätten för Västra Sveriges dom den 11 januari 2010 i mål T 1373-09.

⁹² Hänvisning till yttrandet sker till ”Lindskogs yttrande, s. X”.

⁹³ Artikel på InfoTorg Juridik, ”HD prövar Lindskogs uppfattning”, publicerad den 21 oktober 2010, skriven av Mikael Kindbom.

⁹⁴ Delar av tingsrättens bakgrundsbeskrivning, bolagsnamnen är fiktiva.

Utdelningen verkställdes den 31 oktober 1994. I december utsågs X till likvidator av Alfa och i september 1995 avslutades likvidationsförfarandet.

Genom eftertaxering underkände skattemyndigheten Alfas underskottsavdrag på andelen i Delta. Alfa överklagade till länsrätt men fick avslag då länsrätten ansåg att ingen verklig förlust uppkommit på koncernnivå. I följd av länsrättens dom uppgår avseende taxeringsåret 1995 tillkommande skatt att betala till drygt 5 miljoner kronor. Alfa försattes efter egen ansökan i konkurs den 9 oktober 2006.

Alfas konkursbo, ”Konkursboet”, har yrkat att Gamma och X solidariskt ska förpliktas att utge de dryga 5 miljonerna som skatteskulden uppgår till. Målet mot X är vilandeförklarat, PT-målet gäller alltså endast kraven mot Gamma. Konkursboet har som grund för sin talan mot Gamma åberopat olovlig kapitalanvändning (olovlig värdeöverföring på grund av rubbad täckning, min anmärkning) och återvinning enligt konkurslagen. Efter Gammals bestridande, med invändning om att preskription inträtt, har Konkursboet och Gamma gemensamt hemställt om att preskriptionsinvändningen ska bedömas inom ramen för en mellandom.

Konkursboet har i korthet anfört att det för att preskriptionsfrist ska löpa fordras ett motpartsförhållande mellan borgenär och gäldenär och därvid framfört argument bland annat att bolagen hade samma företrädare, att bolagen var närstående och att omsorgsplikt föreligger mellan bolagen. Gamma bestrider och anför att det saknas fog för att argumentera om att preskriptionstiden inte börjar löpa för att det inte finns något motpartsförhållande, sådant stöd finns varken i lag eller i förarbete. Och även om ett sådant förhållande krävs är det rekvisitet, enligt Gammals mening, uppfyllt. Grunderna kommer att behandlas ytterligare nedan i avsnitt 5.4.

Vad gäller andrahandsgrunden, återvinning i konkurs, ska något kort nämnas om det nedan under avsnitt 5.5.

5.3.2 Underinstansernas domskäl

Hovrätten har inte skrivit några egna domskäl utan endast fastställt tingsrättens dom, varför tingsrättens domskäl får studeras.

Domstolen börjar med att konstatera att återbäringskrav enligt ABL i sig inte är undantagna från de allmänna preskriptionsbestämmelserna och att detta inte heller är omstritt. Huvudfrågan i målet blir därmed, enligt tingsrätten, att bedöma om relationen mellan Alfa och Gamma har varit sådan att denna bör föranleda att preskription inte löper.

Tingsrätten konstaterar att Alfa och Gamma under aktuell tid varit dotter- respektive moderbolag i en koncern. Bolagen var emellertid, anför tingsrätten, självständiga rättssubjekt och företrädades envar av styrelser med ansvar i olika hänseenden för bolagets angelägenheter. ”Varken koncern-

förhållandet eller det faktum att [Alfa] under likvidationen företrädde av en likvidator med anställning i koncernen kan leda till att preskriptionstid inte skall anses löpa (preskriptionssuspension). [//] Det har inte gjorts gällande att preskriptionsavbrott skett. [//] På grund av det anförda är, som [Gamma] gjort gällande, konkursboets återbäringskrav och återvinningsfordran preskriberade.”

5.3.3 Grunder för prövningstillstånd i HD

Konkursboets grunder för prövningstillstånd är att de aktuella frågorna behöver belysas, eftersom vägledning saknas i lag och förarbeten. Preskriptionssuspension har, enligt Konkursboets mening, tidigare endast behandlats i doktrinen och den rättspraxis som finns behandlar inte den nu aktuella situationen. Vad gäller återvinning i konkurs ger den praxis som finns, enligt Konkursboet, inte några entydiga svar.

Grunder för talan i övrigt är i huvudsak desamma som i underinstanserna.

5.4 Undantag från preskription

I detta avsnitt ska jag närmare redogöra för de frågor som aktualiseras i målet vad gäller möjligheten – såsom Konkursboet ser det – eller risken – såsom Gamma ser det – att preskription inte har inträtt.

Det är ostridigt i målet att den påstådda värdeöverföringen ägde rum den 31 oktober 1994. Från utdelningen tills talan om återbärning väcktes har mer än tio år passerat. Enligt ”huvudregeln” i PreskL är återbäringskravet därmed preskriberat.

För att preskription inte ska ha inträtt krävs att någon form av undantagssituation är för handen. Den vanligaste situationen är att preskriptionsavbrott har skett. Vidare kan diskuteras om det finns vissa situationer i vilka preskription över huvud taget inte *kan* inträda och därutöver ett mellanalternativ, där preskriptionstid i och för sig kan löpa, men där startpunkten för denna ska skjutas framåt i tiden. Detta kan ses som tre separata undantagssituationer, ett problem med att dela av dem på detta sätt är dock att argumentationen i viss mån är överlappande. Konkursboet har vidare konstaterat att det kanske främst är en akademisk fråga vilken undantagssituation som är för handen och om det definieras såsom kontinuerligt preskriptionsavbrott eller som att preskriptionsfrist inte ens har börjat löpa.

Jag kommer nedan att göra ett försök att dela upp de olika grunderna som Konkursboet har anført för att preskription ej ska ha inträtt och kommentera dem allteftersom. Vissa grunder är svårare att särskilja varför argumentationen kanske kommer att upprepas. Jag väljer att behandla frågan om preskriptionsavbrott sist eftersom Konkursboet inte har gjort gällande att något ”klassiskt” preskriptionsavbrott har skett. För att få en mer fullständig redogörelse kommer det ändå att behandlas och kanske finns det

möjlighet att ”finna” ett preskriptionsavbrott även om det inte uttryckligen har åberopats.

5.4.1 Finns det förutsättningar att skjuta preskriptionen framåt?

Att det för vissa situationer inte löper någon preskriptionstid verkar doktrinen vara överens om. Lindskog anför i sitt yttrande att det ”får anses vara klart att i vissa fall löper inte preskription”.⁹⁵ Rodhe skriver: ”Om borgenären är legal representant för gäldenären eller tvärtom, kunna reglerna om preskriptionsavbrott icke tillämpas. Så länge dylik identitet föreligger antar man att preskriptionstid icke alls löper.”⁹⁶

Konkursboet har anfört ett flertal argument för att preskriptionstiden ska förskjutas. Argumenten kan sammanfattas som att de på olika sätt avser frågan om att ett mer eller mindre definierat närståendeförhållande föreligger mellan parterna. Enligt Konkursboets uppfattning ska frågan om preskription vid närståenderelation således lösas så att en förskjutning av preskriptionstiden ska ske.

5.4.1.1 Preskription vid närståendeförhållande i allmänhet

Lindskog har anfört att han tycker det är uteslutet med en ordning som innebär en generell preskriptionssuspension när det gäller dotterbolags fordringar hos sitt moderbolag och att närståendeförhållandet i sig inte är tillräckligt för att preskription inte ska kunna inträda. ”En preskriptionssuspension grundat på närståenderelation förutsätter att närstående är så pregnant och typiserat att situationen lämpar sig för en abstrakt rättssats av den innebörden.”⁹⁷

Lindskog drar i yttrandet följande slutsats: ”Det måste anses finnas utrymme för preskriptionssuspension i svensk rätt. Det förutsätter emellertid särartade förhållanden. Att gäldenären är moderbolag till borgenären är inte tillräckligt. Så ej heller att borgenärsbolagets ende ställföreträdare är anställd hos gäldenären.”⁹⁸

5.4.1.2 Preskription beroende på motpartsförhållande

Konkursboet har anfört att för att preskriptionsfrist överhuvudtaget ska löpa krävs ett motpartsförhållande mellan borgenär och gäldenär och har därvid anfört en mängd skäl för att preskriptionstiden ska skjutas framåt. Gamma har å sin sida anfört att det saknas stöd i lag eller förarbeten för att ett motpartsförhållande krävs för preskription. Det saknar enligt deras mening fog att argumentera på detta sätt och de anför bland annat ett av syftena med preskription – att fordringar inte ska hållas svävande, och att detta syfte gör

---

⁹⁵ Lindskogs yttrande, s. 6.

⁹⁶ Rodhe, 1956, s. 684.

⁹⁷ Lindskogs yttrande, s. 7-8.

⁹⁸ Lindskogs yttrande, s. 8.

sig gällande även i de fall där något klassiskt motpartsförhållande inte finns. Under alla omständigheter menar Gamma ändock att det finns ett erforderligt motpartsförhållande mellan parterna.

I denna del anför Gamma att Alfa och Gamma är två separata juridiska personer och det att inte finns någon särskild regel för preskription mellan aktiebolag och dess ägare. Moder- och dotterbolag anses tvärtom vara självständiga rättssubjekt som kan företa rättshandlingar och genomföra affärstransaktioner sinsemellan. Lindskog har i denna del i sitt yttrande kommenterat: ”Enligt min uppfattning är det uteslutet med en ordning som innebär en generell preskriptionssuspension när det gäller dotterbolags fordringar hos sitt moderbolag. Bolagen utgör självständiga juridiska rättssubjekt och representeras av självständiga bolagsorgan. En dotterbolagsstyrelse kan i vissa fall ha plikter att vidta dispositioner till nackdel för dess ägare. Detta markerar att bolagen trots närståendeförhållandet måste betraktas som åtskilda rättssubjekt.”⁹⁹

Jag förstår inte riktigt Gammas och Lindskogs resonemang i denna del. Det råder väl inga tvivel om att dotter- och moderbolag är självständiga rättssubjekt som också i de flesta fall måste betraktas såsom åtskilda. Dock måste det finnas situationer där det inte är möjligt att till hundra procent bortse från att de samtidigt står varandra så nära att de kan företa vissa dispositioner som bolag ”på armlängds avstånd”¹⁰⁰ inte skulle kunna göra. I den aktuella situationen har det varit fråga om ett skatteupplägg som hela koncernen varit inblandad i. Som Lindskog uttrycker det ovan *kan* en dotterbolagsstyrelse i *vissa fall* vidta dispositioner till nackdel för dess ägare. Att det i vissa fall *kan* vara så låter närmast som en undantagssituation, där själva huvudregeln är det motsatta, dotterbolag vidtar *normalt* inte dispositioner som är till nackdel för dess ägare.

Av någon anledning tycks Lindskog i vilket fall som helst ha intagit en mer nyanserad ståndpunkt sedan han yttrade sig i PT-målet. I den senaste upplagan av ”Preskription”, från 2011, finns en ”nyhet” jämfört med tidigare upplagor: ”De fall som nu har berörts kännetecknas av att det råder ett slags praktisk identitet mellan gäldenären och borgenären; gäldenären är den som i preskriptionsavbrottshänseende skall företräda borgenären. Men även när närstående inte har denna karaktär bör suspension inte uteslutas. Det synes dock böra förutsätta mer utrerade fall av *missbrukssituationer*.”¹⁰¹ För att exemplifiera detta använder Lindskog ett exempel med ett dotterbolag som har en fordring hos sitt moderbolag och konstaterar att, för det fall styrelsen utgörs av en och samma person, bör grund för suspension föreligga. Han konstaterar vidare att även i fall där dotterbolaget har en i teorin ”självständig och fristående” styrelse bör suspension kunna ske om ”moderbolaget utnyttjar sin ägarmakt för att uppnå preskription”.¹⁰²

---

⁹⁹ Lindskogs yttrande, s. 7.

¹⁰⁰ Uttryck som bland annat används inom skatterätten för att illustrera när en transaktion sker på marknadsmässiga villkor.

¹⁰¹ Lindskog, 2011, s. 445 ff., jfrt. med Lindskog, 2002, s. 430 ff.

¹⁰² Lindskog, 2011, s. 445.

Lindskog nämner som exempel i detta fall att en målvakt görs till styrelse för dotterbolaget för att se till att vissa ”adekvata åtgärder för preskriptionsavbrott inte vidtas.”¹⁰³

Situationerna Lindskog beskriver är inte identiska med förhållandena i PT-målet men det öppnar definitivt upp för en mer nyanserad tolkning än den Lindskog har beskrivit i sitt yttrande. Det som fortfarande är intressant är huruvida Lindskog anser att det i PT-målet rör sig om en missbrukssituation eller om han anser att så inte är fallet.

5.4.1.3 Preskription mellan bolag i intressegemenskap

I NJA 1987 s. 259 prövade HD om preskription kunde inträda mellan bolag i viss intressegemenskap. Intressegemenskapen bestod dels i viss gemenskap på ägarsidan och dels i viss gemensam förvaltning för de inblandade bolagen. HD konstaterade att bolagen inte stod i koncernförhållande, men kan sägas ha tillhört samma intressekrets. ”Som HovR har funnit utesluter intressegemenskapen mellan [bolagen] inte att fordringspreskription kan inträda i förhållandet mellan bolagen.” Med hänvisning bland annat till detta uttalande drar Lindskog slutsatsen att partsrelationen bör vara utan betydelse för frågan om ett anspråks preskriptibilitet.¹⁰⁴ Lindskog gör ungefär samma ställningstagande i yttrandet när han konstaterar att det förhållande att borgenären var dotterbolag till gäldenären inte innebär att fordringen är undandragen preskription, detta med hänvisning till nämnda avgörande och vad han själv tidigare skrivit om frågan.¹⁰⁵

Jag funderar på om svaret verkligen är så enkelt. Lindskog verkar dra slutsatsen att HD:s uttalande kan ges en innebörd att oavsett om fråga är om ett koncernförhållande eller någon annan gemenskap hindrar det inte att preskription kan inträda. En annan tolkning av HD:s resonemang är att det är *just det förhållandet* att det *inte* är fråga om en koncern som gör att preskription kan inträda. I förlängningen skulle det innebära att *om* det hade varit en koncern hade fordringspreskription inte kunnat inträda. Denna tolkning är enklare att se när hovrättens domskäl i 1987 års fall studeras: ”[Bolagen] står inte i koncernförhållande och är sålunda två formellt fristående bolag. Visserligen ger vad som i målet framkommit om släktskapen mellan bolagens aktieägare och om handhavandet av bolagens praktiska angelägenheter fog för antagandet att de sammanhålls av gemensamma intressen. Denna omständighet är emellertid inte tillräcklig för att preskription inte skulle löpa med avseende på fordringar mellan bolagen [...]” (min kursiv).

Tilläggas ska att tingsrätten fann att närståendeförhållandet mellan bolagen medförde att ingen preskriptionstid skulle löpa. Tingsrätten konstaterade att det i doktrinen, och i viss mån i praxis, finns stöd för grundsatsen att ”preskriptionstid ej löper och att reglerna om preskriptionsavbrott därför

¹⁰³ Lindskog, 2011, s. 445 f.

¹⁰⁴ Lindskog, 2011, s. 125.

¹⁰⁵ Lindskogs yttrande, s. 7, inkl. fotnot 20.

inte är tillämpliga i vissa situationer, där borgenär och gäldenär är varandra särskilt närstående”, kommit till uttryck och skulle tillämpas i målet.

5.4.1.4 Preskription mellan bolag med samma företrädare

Konkursboet har anfört att bolagen företräddes av samma person. Dels för att fråga var om moder- och dotterbolag och dels för att likvidatorn i Alfa hade anställning i Gamma eller i annat närstående bolag. Gamma har i denna del inväntat att fråga är om olika företrädare eftersom X är skild från Gamma och inte är samma företrädare och dessutom att Alfa under en viss tid inte ens varit existerande.

Frågan om moder- och dotterbolag har delvis berörts ovan. Konkursboet anför att ett vidare perspektiv måste anläggas och hänsyn tas till hela koncernens verksamhet och vetskap. Enligt deras syn (och Skatteverkets) är dispositionen ett led i ett stort skatteupplägg. Om så är fallet är det i det närmaste självklart att alla inblandade har styrts av ett och samma mål, att betala så lite skatt som möjligt.

Rodhe har beskrivit situationen som att när gäldenären är legal representant för borgenären eller tvärtom, ska preskriptionstid inte löpa.¹⁰⁶ Problematiken för Konkursboet i PT-målet är att Gamma inte kan sägas ha varit legal representant för Alfa utan det blir i så fall fråga om en analogitolkning eller genomsyn för att detta ska bli tillämpligt här. ”Ytterligare en situation är att en juridisk person har en fordring hos sin legale ställföreträdare. Suspension torde dock böra förutsätta att bolaget inte har annan företrädare, vilket torde vara mer ovanligt.”¹⁰⁷

Problematiskt för Konkursboet är att bolagen inte har haft samma företrädare och inte heller har företrätt varandra. Även om X har varit ”närstående” till Gamma är det inte detsamma som att X har företrätt både Alfa och Gamma.

5.4.1.5 Preskription vid förhållanden med omsorgsplikt

Konkursboet har anfört att när fråga är om en gäldenär som har att tillvarata borgenärens intresse, ska preskriptionstiden förskjutas tills dess att omsorgsplikten har upphört. Lindskog verkar uppfatta förhållande med omsorgsplikt som en särskild variation på att gäldenären företräds av borgenären.¹⁰⁸

Enligt Lindskog är typsituationen att gäldenären har en skyldighet att ta tillvara borgenärens intressen och att det därmed kan uppstå en intressekonflikt för gäldenären. Samtidigt som gäldenären kan antas ha ett visst intresse att skulden preskriberas har gäldenären samtidigt en plikt att se

---

¹⁰⁶ Rodhe, 1956, s 684.

¹⁰⁷ Lindskog, 2011, s. 445.

¹⁰⁸ Lindskog, 2011, s. 444.

till preskription inte inträder. Om sådan omsorgsplikt föreligger, anser Lindskog, att det bör medföra att preskriptionstiden skjuts framåt. Hur frågan om någon omsorgsplikt från början föreligger får avgöras av det rättsliga institut sin reglerar parternas mellanhavanden.¹⁰⁹

Gamma hävdar att någon omsorgsplikt inte föreligger mellan bolagen och anför att det rättsliga institut som ska avgöra om omsorgsplikt föreligger i det aktuella fallet är aktiebolagslagen och att där inte föreskrivs någon omsorgsplikt för aktiebolag i förhållande till bolag inom samma koncern eller andra juridiska personer.

Det kan särskilt poängteras att Lindskog inte nämner något om omsorgsplikt explicit i sitt yttrande.

En fråga som jag anser är av betydelse i denna bedömning är att när X inträdde som likvidator i Alfa måste den eventuella omsorgsplikt som då förelåg mellan Alfa och Gamma ha upphört. Vid denna tidpunkt kan omsorgsplikt mellan Alfa och Gamma inte längre ha funnits. Att det fortfarande kan finnas invändningar mot att X, såsom anställd hos Gamma, är likvidator för Alfa, torde inte förändra det faktum att omsorgsplikten upphör när likvidatorn tar över och att preskriptionstidens start skjuts till denna tidpunkt.

Vad gäller frågan om omsorgsplikt är min bedömning i denna del följaktligen att preskriptionstiden började löpa i december 1994 (oaktat andra preskriptionsuppskjutande förhållanden).

5.4.2 Preskriptionsavbrott

Även när tio år passerat sedan utbetalningen genomfördes gäller enligt allmänna preskriptionsregler att preskription inte inträder om preskriptionsavbrott förekommit under tiden. Om preskriptionsavbrott görs börjar tioårsperioden om. I 6 § PreskL räknas förutsättningar för preskriptionsavbrott upp. Ytterligare möjligheter har utvecklats i praxis. Preskriptionsavbrott kan ske både från gäldenärens sida och från borgenärens sida. Ett exempel på preskriptionsavbrott på gäldenärens sida är att denne utfäster betalning. Ett exempel på borgenärens preskriptionsavbrott är att denne väcker talan mot gäldenären.

I 1987 års fall ovan, med intressegemenskapen, konstaterade HD att intressegemenskapen inte medförde att preskription var utesluten mellan bolagen. Däremot konstaterade domstolen att ”det kunde föreligga skäl att särskilt beakta intressegemenskapen vid prövningen av frågan vilken verkan den ena eller andra åtgärden från något av bolagen haft i preskriptionsavbrytande hänseende”. Det kan alltså, enligt HD:s mening, finnas anledning att mellan företag i intressegemenskap anlägga en något ”snällare” syn på bedömningen av om preskriptionsavbrott förekommit.

---

¹⁰⁹ Lindskog, 2011, s 444 f.

Herre har kommenterat avgörandet i denna del: ”HD konstaterade också att ett erkännande av en fordrings existens kan ske genom konkludent handlande, exempelvis genom räntebetalning och avbetalning.” Herre fortsätter: ”Tolkas uttalandet enligt dess ordalydelse är det långtgående, eftersom tydligen en juridisk person skulle kunna bli bunden av ett handlande av en person långt ner i hierarkin i ett företag som ingalunda normalt skulle anses ha ställningsfullmakt. Det finns anledning att anta att uttalandet färgats av den situation som förelåg i avgörandet med en nära intressegemenskap mellan bolagen.”¹¹⁰

Även Lindskog är av uppfattningen att 1987 års fall innebär att vad som krävs för ett avbrott i preskriptionen förändras.¹¹¹

I PT-målet har Konkursboet inte anfört att något preskriptionsavbrott har skett. Tvärtom anför Konkursboet att boet ”inte känner till att åtgärd avseende preskriptionsavbrott skulle ha utförts. Det ligger inte heller i bolagsföreträdarnas intresse att ett preskriptionsavbrott genomförs.”

Det faktum att det inte ens har anförts att preskriptionsavbrott skett är något problematiskt ur Konkursboets perspektiv. Samtidigt är det precis häri problemet ligger. Något preskriptionsavbrott har inte skett *på grund av* det förhållande som råder mellan parterna, kalla det närståendeförhållande, intressegemenskap eller omsorgsplikt. Om detta förhållande inte hade förelegat hade situationen inte uppkommit. Jag tror emellertid inte att det är omöjligt att HD, med stöd av 1987 års fall kan ”konstruera” ett preskriptionsavbrott, om det är till detta slut HD vill komma. Att Konkursboet inte har åberopat preskriptionsavbrott kan antagligen lösas med någon skrivning i stil med ”såsom Konkursboets talan får förstås...”.

5.5 Några ord om preskription vid återvinning i konkurs

Som andrahandsgrund i PT-målet har Konkursboet åberopat återvinning i konkurs. Även mot denna grund har Gamma hävdad preskription och målet i HD omfattar såväl frågan om preskription för återbäringskravet som frågan om preskription för återvinningskravet. Argumentationen från parterna som återspeglas i avsnitt 6.4 är ungefär densamma för återvinningsanspråket, men det finns ytterligare viss argumentation kopplad till återvinningsgrunden. Frågan om återvinning i konkurs är egentligen inte av omedelbart intresse för uppsatsen men för att få ett helhetsgrepp om det aktuella avgörandet ska några ord nämnas om detta.

I 4 kap. 5 § KL stadgas:

En rättshandling, varigenom på ett otillbörligt sätt en viss borgenär har gynnats framför andra eller gäldenärens egendom har undandragits borgenärerna eller hans

---

¹¹⁰ Herre, 2005, s. 783.

¹¹¹ Lindskog, 2011, s. 443.

skulder har ökat, går åter, om gäldenären var eller genom förfarandet, ensamt eller i förening med annan omständighet, blev insolvent samt den andre kände till eller borde ha känt till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Närstående till gäldenären skall anses ha sådan kännedom som anges i första stycket, om det inte görs sannolikt att han varken hade eller borde ha haft sådan kännedom.

Om rättshandlingen ägde rum mer än fem år före fristdagen, går den åter endast när den har gällt någon närstående till gäldenären

Lennander konstaterar att ”återvinningsreglerna möjliggör för konkursförvaltaren att få en återgång av vissa rättshandlingar som företagits viss tid före en konkurs och som varit till skada för borgenärerna, t.ex. genom att gynna en av dem på de andras bekostnad. De grundtankar som uppbär återvinningsinstitutet är desamma som, sedan gammalt, uppbär konkursinstitutet i stort.”¹¹² Den ursprungliga funktionen med konkursinstitutet är en likabehandling av borgenärerna. När gäldenärens tillgångar inte räcker för att betala alla skulder ska de tillgångar som finns fördelas mellan borgenärerna enligt på förhand uppställda regler. Konkursens verkningar inträder normalt vid konkursbeslutet, dock kan gäldenärens ekonomiska svårigheter göra att gäldenär och borgenärer börjar agera redan innan konkursen är ett faktum och det är därför ”nödvändigt att rättsordningen ger en möjlighet att ingripa mot rättshandlingar som företagits under viss tid *före* konkursen”.¹¹³ Det är här reglerna om återvinning kommer in i bilden.

Ovan har poängterats att reglerna om återvinning i konkurs kan vara enklare och mer effektiva för en konkursförvaltare att använda. I PT-målet har Konkursboet åberopat reglerna om olovliga värdeöverföringar som förstahandsgrund och reglerna om återvinning i konkurs som andrahandsgrund. Det kan tyckas förvånande men kan antagligen förklaras av detta uttalande från Lindskog: ”Redan inledningsvis finns anledning notera att om grund för återbäring enligt de aktiebolagsrättsliga reglerna föreligger, återvinning enligt de konkursrättsliga reglerna inte kan komma i fråga. Om nämligen den disposition som utbetalningen grundas på är aktiebolagsrättsligt ogiltig, har ju det sedermera i konkurs försatta bolaget haft en fullgången fordring ab initio. Därav följer att något att återvinna inte finns.”¹¹⁴

Konkursboet har med stöd av 4 kap. 5 § KL hävdats att vid återvinning mot närstående person föreligger i konkurslagen inte någon tidsfrist inom vilken rättshandling måste ha företagits före konkursen, jfr. härvid NJA 2007 s. 413. Konkursboet menar att bestämmelsen är uttömmande, varför PreskL inte är tillämplig på Konkursboets återvinningskrav. Lindskog skriver i yttrandet: ”Till en början kan inte råda något som helst tvivel om att den fordring som ett konkursbo får genom en återvinningstalan förs med

---

¹¹² Lennander, 2004, s. 21.

¹¹³ Lennander, 2004, s. 22 f.

¹¹⁴ Lindskogs yttrande, s. 3.

framgång är underkastad PreskL regler. Detta är ett fordringsanspråk som varje annat fordringsanspråk, och det förhållandet att fordringsanspråket har sin grund i den konkursrättsliga regleringen utgör inte något skäl för annan bedömning.”¹¹⁵

I RH 2006:9 har frågan om preskription för återvinningsanspråk delvis bedömts: ”Tingsrätten tar först upp frågan huruvida återvinningsanspråket är preskriberat. När det gäller återvinningsanspråk i förhållande till närstående finns enligt KL 4:5 i princip ingen återvinningsfrist, så länge återvinningsanspråket inte är av ren fordringsnatur. Ett återvinningsanspråk är nämligen principiellt av sakrättslig karaktär. Ett anspråk som avser återbäring av materiell egendom har med andra ord ingen preskriptionsfrist. Om anspråket däremot gäller återbäring av penningbelopp eller egendomens värde utom i surrogationssituationer och kan betraktas som ett fordringsanspråk torde vanliga preskriptionsregler gälla. Återvinningsanspråket i detta mål tar i första hand sikte på återbäring av egendom.” Sedan bedömer tingsrätten denna egendom och kommer fram till att en del av egendomen senare förvandlats till egendom som eventuellt skulle kunna betraktas som fordring, för denna var tiden emellertid under tio år så det saknades anledning för tingsrätten att bedöma denna fråga, även om det kan sägas ligga en viss underton i att det beror på att det är en fordring som tiden över huvud taget blir intressant. Anledningen till att tingsrättens domskäl redovisas är att hovrätten i denna del endast hänvisar till tingsrättens bedömning.

Lindskog diskuterar tidpunkten från vilken preskriptionstiden ska räknas. Han konstaterar att ett anspråk på återvinning i konkurs får anses till sin natur vara sakrättsligt. Däremot om det som ska återvinnas inte finns kvar i identifierbart skick övergår det sakrättsliga anspråket, enligt hans mening, till en preskriptibel fordringsrätt och preskriptionstiden börjar löpa från den tidpunkten. Med stöd av ”första rättsfaktumets princip” anser Lindskog att preskriptionstiden ska räknas från inträffandet av det första rättsfaktum av det kluster av rättsfakta som är nödvändiga för att konkursboets återvinningstalan ska vinna framgång.¹¹⁶

5.6 Hur kommer HD att döma i PT-målet?

Departementschefen har uttalat i diskussion om preskriptionstiden för återbäringskrav att den inte bör vara för kort eftersom krav på återbäring oftast görs gällande långt mycket senare än själva överföringen ägde rum.¹¹⁷ Med detta uttalande i ryggen är det väl inte helt osannolikt att HD antar en generös inställning till undantag från preskription, antingen genom en förskjutning av tiden eller genom att konstatera att ett preskriptions-avbrott har skett.

---

¹¹⁵ Lindskogs yttrande, s. 3.

¹¹⁶ Lindskogs yttrande, s. 5.

¹¹⁷ Prop. 2004/05:85, s. 399 f.

Enligt min mening kan HD göra på ett av tre sätt, nu bortser jag från andrahandsgrunden om konkurs. *Ett* kan de göra det väldigt enkelt för sig och med hänvisning till 1987-års fall säga att intressegemenskap inte är tillräckligt för att preskription inte ska gälla. Inget preskriptionsavbrott finns och kravet är således preskriberat. *Två* kan de "se igenom" hela situationen, säga att 1987-års fall inte går att tillämpa eftersom det där inte var fråga om en koncern och "skjuta" preskriptionstiden framåt. Vidare kan de alternativt i denna del argumentera kring att det är emot ABL:s syfte att ett moderbolag på detta sätt ska kunna göra ett upplägg till skada för dotterbolagets borgenärer. Ett *tredje* alternativ, ett mellanting, är att säga att 1987-års fall är tillämpligt och sedan "konstruera" ett preskriptionsavbrott, även om det knappt kan sägas ha åberopats av Konkursboet. Ett konstaterande av typen: Såsom Konkursboets talan får förstås har inget uttryckligt preskriptionsavbrott skett, det som trots allt förekommit mellan bolagen har emellertid varit tillräckligt för att preskriptionsavbrott ska anses ha skett. De två senare alternativen innebär att preskription antagligen inte har inträtt.

Vad jag själv tycker? Jag är egentligen inte helt säker. Mellan raderna går det möjligen att läsa att jag väger över till Konkursboets fördel och anser att preskription inte har inträtt. Det kan nog ligga något i det, dock kan det också bero på att jag finner ett nöje i att vara kritisk till domstolarnas och Linskogs resonemang. Samtidigt som jag tycker det vore en tragisk situation att preskription inträder, finns reglerna om preskription ändå av en anledning och det kan tyckas anmärkningsvärt att det har dröjt så länge innan Skatteverket reagerade.

Vad ska man låta väga tyngst – reglerna om värdeöverföringar eller preskription? Det kan konstateras att den aktuella värdeöverföringen är en oönskad disposition som en del i ett skatteupplägg. Vilka reglers syfte ska ligga till grund för bedömningen? Att komma tillrätta med oönskade dispositioner och skatteupplägg, eller att fordringar inte ska hållas svävande hur länge som helst, oavsett förhållande mellan gäldenär och borgenär? Som anförts ovan är det *redan* svårt att få reglerna i 17 kap. ABL att bli tillämpliga, är inte det tillräckligt?

5.7 "Med facit i hand" – HD:s avgörande

HD konstaterar inledningsvis att de allmänna preskriptionsreglerna ska tillämpas i målet. Domstolen konstaterar vidare att det är *ostridigt* att någon preskriptionsbrytande åtgärd avseende återbäringskravet inte har skett.

Frågan blir då, enligt HD, att bedöma om preskriptionssuspension har gällt mellan bolagen. Vid en jämförelse med NJA 1987 s. 259, som diskuterats ovan i avsnitt 5.4.1.3, konstateras att en intressegemenskap inte utesluter att preskription kan inträda i förhållandet mellan bolagen. Det finns enligt HD "inte skäl att se annorlunda på frågan om preskriptionssuspension i detta fall". Inte heller det förhållandet att likvidatorn var anställd i koncernen förändrar HD:s bedömning. "Preskriptionstid ska därför anses ha löpt från

vinstutdelningen som skedde år 1994.” Därför är återbäringskravet preskriberat.

HD går sedan över till att diskutera frågan om preskription vid återvinningskrav, alltså enligt KL. För att göra en längre historia kort, konstateras att preskription även har inträtt vad gäller återvinningskravet.

Två av HD:s ledamöter är skiljaktiga, dock endast vad avser återvinningsfrågan.

För att återvända till frågan om preskription av återbäringskrav kan det konstateras att HD således valde den ”enklaste” lösningen. Med hänvisning till sitt tidigare avgörande och till det faktum att något preskriptionsavbrott ”ostridigt” inte har skett blir bedömningen i linje med den från 1987 års fall (där dock preskriptionsavbrott åberopades och befanns föreligga).

Jag förstår i och för sig det slut HD kommer till men jag tycker det känns lite snopet att argumentationen är så kortfattad. Det hade varit mer intressant och upplysande om HD hade diskuterat de av Konkursboet åberopade grunderna mer ingående. Tyvärr åberopades inget preskriptionsavbrott från Konkursboets sida, det hade varit intressant att se om argumentation i så fall hade blivit fylligare. Problemet, precis som Konkursboet anförde, och som ovan behandlats, är ju emellertid att *inget som helst intresse* att göra avbrott i preskriptionen har funnits för de inblandade parterna, vilket leder till att det blir något av ett moment 22. Om detta inte kan påverka bedömningen är det slut HD kommit till det enda möjliga.

6 Vem kan föra talan om återbäring?

6.1 Inledning

En annan fråga som är intressant att studera avseende återbäringsinstitutet är frågan om vem som är berättigad att föra talan om återbäring. Återbäringen sker naturligt till bolaget, och av lagtexten i 17 kap. 6 § ABL framgår att det är *bolaget* som ska visa ond eller god tro. Det är således bolaget som är i fokus. Frågan blir därför i första ledet vem som har rätt att föra talan för bolagets räkning. I andra ledet är det möjligt att fundera kring om det finns någon som är berättigad att föra talan för egen räkning. Här tänker jag främst på en åsidosatt aktieägare eller en borgenär. Eftersom vi ovan konstaterat att reglerna i 17 kap. ABL är uppställda till skydd för borgenärer respektive till skydd för minoritetsaktieägare är det av intresse att undersöka huruvida möjligheterna att göra regleringen gällande också finns i verkligheten och inte endast är en chimär.¹¹⁸

6.2 Bolagets talerätt

Talan om återbäring sker alltså för bolagets räkning. Detta innebär att det normalt är bolaget som är kärande i mål om återbäring.¹¹⁹ Det är styrelsen som företräder bolaget, detta följer av 8 kap. 35 § ABL. Det kan vidare anses följa av styrelsens ansvar för bolagets förvaltning att det är styrelsen som för bolagets talan om återbäringsskyldighet.¹²⁰ Enligt Andersson tillkommer förutom denna rättighet att föra talan för bolagets räkning därutöver en motsvarande skyldighet att föra talan om återbäring om en olovlig värdeöverföring är känd för någon i styrelsen.¹²¹ En sådan skyldighet borde begränsas av att det åtminstone måste finnas rimliga möjligheter till framgång med en återbäringstalan.

Det är inte oproblematiskt att det är styrelsen som för bolagets talan. Det är inte helt osannolikt att en eller flera medlemmar av styrelsen har varit delaktiga i själva överföringen, antingen som mottagare, exempelvis för att de även är aktieägare eller såsom delaktiga i beslutsfattande eller i en direkt verkställighetsåtgärd. När de själva på något sätt tagit del av eller i den otillåtna dispositionen är det alltså fråga om att de ska föra talan mot "sig själv". Det är givetvis inte alltid på det sätt jag nyss beskrev, det kan finnas situationer där *en* styrelseledamot eller VD eller kanske en majoritetsaktieägare själv genomfört utbetalningen och då har styrelsen att föra talan mot denne. Den styrelse som går emot eller för talan mot en

---

¹¹⁸ Liknande resonemang förs bland annat av Sandström, 2010, s. 312.

¹¹⁹ Sandström, 2010, s. 312.

¹²⁰ Prop. 2004/05:85, s. 756 f.

¹²¹ Andersson, 1995, s. 646.

majoritetsaktieägare kan emellertid inte räkna med att få sitta kvar. De problem som ovan beskrivs sammanfattar Sandström med att konstatera: ”I aktiebolag med en ägare kommer (av förklarliga skäl) styrelsen sällan att göra [reglerna om återbäringsansvar] gällande.”¹²² En möjlighet om en aktieägaremajoritet inte är nöjda med styrelsens agerande och exempelvis på grund av en olovlig värdeöverföring inte längre hyser förtroende för styrelsen kan tillsätta en ny styrelse. Då kan den nya styrelsen föra talan, exempelvis mot den gamla styrelsen, för bolagets räkning.¹²³

Mot bakgrund av ovan beskriven problematik, tillsammans med att värdeöverföringar ofta över huvud taget inte uppdagas förrän det börjar gå sämre för bolaget, har värdeöverföringsregleringen i praxis inte sällan aktualiserats avseende bolag i konkurs. Sandström skriver: ”Det är därför inte överraskande att nästan alla fall då bestämmelserna tillämpats i domstol har gällt bolag som försatts i konkurs.”¹²⁴ Andersson om samma sak: ”En återbäringsstalan torde ändock typiskt sett aktualiseras vid aktiebolags konkurs.”¹²⁵ När ett bolag är försatt i konkurs är det konkursförvaltare som kan föra talan om återbäringskyldighet för konkursboets räkning.¹²⁶ Det kan också noteras att vid bolagets likvidation kan talan om återbärning föras av likvidatorn.¹²⁷

När det gäller konkursförvaltarens möjlighet att föra talan om återbärning, i och för sig för bolagets räkning, är denna så nära förknippad med borgenärernas möjlighet att föra talan att jag har valt att behandla detta i nästa avsnitt om borgenärernas talerätt.

6.3 Borgenärers talerätt

Borgenärerna kan inte direkt angripa en olovlig värdeöverföring, detta trots att reglerna är uppställda i borgenärernas intresse. De saknar således självständig talerätt. Detta beror enligt Lindskog på att ”borgenärernas skyddsbehov utlöses först genom att bolaget inte betalar”.¹²⁸ När betalning inte sker kan en borgenär framtvunga en konkurs och därefter får konkursboet driva talan om återbärning.¹²⁹ Borgenärernas möjligheter att ingripa mot en olovlig värdeöverföring är således nära kopplad till konkursförvaltarens möjligheter att föra talan om återbärning. Härvid är det av intresse att fundera kring hur långt konkursförvaltarens möjligheter att föra talan om återbärning sträcker sig. Är konkursförvaltaren berättigad att

---

¹²² Sandström, 2010, s. 312 f.

¹²³ Det kan vara värt att notera att om revisorn i samband med revisionen upptäcker en värdeöverföring måste denne på något sätt reagera, se härvid Sandström, 2010, s. 313, i fotnot 40.

¹²⁴ Sandström, 2010, s. 312 f.

¹²⁵ Andersson, 1995, s. 647 f.

¹²⁶ Prop. 2004/05:85, s. 756 f, jämför även exempelvis Sandström, 2010, s. 312 f, Lindskog, 1995, s. 137.

¹²⁷ Prop. 2004/05:85, s. 756 f.

¹²⁸ Lindskog, 1995, s. 138 f.

¹²⁹ Lindskog, 1995, s. 138 f.

föra talan om återbäring oavsett vilken regel i 17 kap. ABL som har överträtts?

Det har i doktrinen diskuterats huruvida konkursförvaltaren är förhindrad att föra talan mot en värdeöverföring i strid med de regler som är uppställda till skydd för en ägarminoritet, om värdeöverföringen inte samtidigt var oförenlig med någon borgenärsskyddsregel, såsom täckningsprincipen eller försiktighetsregeln. Andersson konstaterar härvid att det är oomtvistat att konkursförvaltaren äger föra talan om återbäring beträffande det som utbetalats i strid mot borgenärsskyddsreglerna men att det är oklart om en konkursförvaltare äger föra talan om återbäring avseende värdeöverföring i strid med bestämmelser till skydd för aktieägarna eller reglerna om funktionsfördelningen mellan bolagsorganen. Andersson verkar emellertid ha fastnat för att talerätten inte omfattar värdeöverföringar som endast står i strid med någon ägarskyddsregel.¹³⁰

Till stöd för sin uppfattning citerar Andersson 1 kap. 1 § KL som stadgar: ”Genom konkurs tar en gäldenärs samtliga borgenärer i ett sammanhang tvångsvis i anspråk gäldenärs samlade tillgångar för betalning av sina fordringar”. Han konstaterar därvid att syftet med konkursen är att bolagets tillgångar ska tas hand om för att tillgodose bolagets fordringsägare. Detta ger, enligt Andersson, konkursförvaltaren en rätt att föra talan om återbäring för att tillgodose bolagsborgenärernas rätt och omfattar utbetalning i strid mot bestämmelser i ABL som ska skydda borgenärerna.¹³¹ Vad gäller minoritetsskyddsregler konstaterar Andersson att en talerätt för konkursförvaltaren i dessa fall skulle ”omfatta mer än vad som följer av ändamålet med konkursförfarandet”.¹³² Även Lindskog delar uppfattningen att konkursförvaltaren inte bör ha någon möjlighet att föra talan när det är en minoritetsskyddsregel som åsidosatts.¹³³

Ovan i avsnitt 3.7 har frågan om samspelet mellan regleringen i 17 kap. ABL och övriga regler i ABL behandlats. Denna fråga blir också intressant här eftersom det är av intresse att fundera kring om borgenärerna har någon annan möjlighet än återbäringskrav att göra gällande mot en genomförd värdeöverföring.

Såväl Andersson som Lindskog är av uppfattningen att en borgenär kan göra gällande de allmänna skadestandsreglerna i 29 kap. ABL gentemot en aktieägare, styrelseledamot eller motsvarande om överträdelse skett av 17 kap. 3 § ABL.¹³⁴ Det stadgas i 29 kap. 1 § 1 st. ABL: ”En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon *annan*

---

¹³⁰ Andersson, 1995, s. 647 f.

¹³¹ Andersson, 1995, s. 647 f.

¹³² Andersson, 1995, s. 647 f.

¹³³ Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹³⁴ Andersson, 1995, s. 647 f och Lindskog, 1995, s. 137 f., det kan noteras att hänvisning i litteraturen är till 15 kap. ÄABL men det ska inte vara någon skillnad.

genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.” (min kursiv.). En talan enligt 29 kap. ABL, måste enligt Lindskog, grunda sig på en överträdelse av en bestämmelse uppställd i borgenärsskyddande syfte, exempelvis 17 kap. 3 § ABL. Vidare torde förutsättas, fortsätter Lindskog, att bolaget genom dispositionen blev insolvent, detta för att det krävs orsakssamband mellan värdeöverföringen och skadan, skadan är i detta fall att borgenären inte får betalt för sin fordring. ”Sambandet behöver dock inte vara direkt, det räcker med att den olovliga dispositionen kan anses ha indirekt orsakat skadan.”¹³⁵

Vad som också bör poängteras är de möjligheter konkursförvaltaren har att utnyttja sanktioner utanför ABL, såsom 4 kap. KL och 2 kap. 2 § SkL, se mer om detta i avsnitt 3.7 ovan. Dessa sanktioner har beskrivits som mer effektiva än 17 kap. ABL och kanske också de en konkursförvaltare helst väljer att använda.¹³⁶

6.4 Aktieägares talerätt

Precis som vad gäller borgenärerna saknar aktieägare egen talerätt om återbäring till bolaget. Lindskog konstaterar härvid att det inte finns utrymme för en ägare att föra talan *actio pro socio* (bolagsmans talan för bolagets räkning, min anm.).¹³⁷ Lindskog drar vidare slutsatsen att det inte heller finns någon möjlighet att erhålla ett domstolsutslag i vilket bolaget förpliktas att vid vite föra en återbäringstalan.¹³⁸

Enligt Andersson bör styrelsen kunna uppdra åt någon annan att föra talan för bolagets räkning, Andersson nämner VD som en potentiell övertagare av talerätten efter delegation från styrelsen.¹³⁹ Jag funderar på om det skulle vara möjligt för styrelsen att uppdra åt en aktieägare att föra talan. Att delegation är möjlig framgår indirekt av 8 kap. 4 § ABL. Det är däremot inte helt klart vilka uppgifter det är möjligt för styrelsen att delegera. Även om en delegation sker är det fortfarande styrelsen som bär ansvaret.¹⁴⁰

Oavsett om det är möjligt för styrelsen att delegera ”talerätten” eller inte kan det konstateras att aktieägarens möjligheter att på egen hand föra talan om återbäring är i det närmaste obefintliga. Sandström konstaterar: ”Aktieägare tvingas med andra ord förlita sig på att styrelsen gör sin plikt och ingriper mot olovliga värdeöverföringar.”¹⁴¹

Den möjlighet borgenärerna har att föra talan om skadestånd finns också för aktieägare. En aktieägargrupp med minst tio procent kan föra talan om skadestånd för bolagets räkning, se 29 kap. 1 och 7 §§ ABL. Enligt

---

¹³⁵ Lindskog, 1995, s. 138 f.

¹³⁶ Sandström, 2010, s. 312 f.

¹³⁷ Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹³⁸ Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹³⁹ Andersson, 1995, s. 646.

¹⁴⁰ Andersson, Johansson, Skog, 2010, Del I, s. 8:15 f.

¹⁴¹ Sandström, 2010, s. 313.

Sandström har vidare en minoritetsägare, när värdeöverföring skett i strid med någon av generalklausulerna, ”goda möjligheter” att föra talan om skadestånd för egen räkning.¹⁴² Precis som diskuterades ovan gällande borgenärernas talerätt krävs det att det är fråga om ett åsidosättande av en regel till skydd för den som för talan, här alltså en minoritetsskyddsregel och att det föreligger ett orsakssamband mellan dispositionen och skadan.

Om den olovliga värdeöverföringen är beslutad på bolagsstämman och strider mot någon minoritetsskyddsregel kan en ensam aktieägare föra klandertalan mot beslutet enligt 7 kap. 50 § ABL och på så sätt få beslutet ogiltigförklarat.¹⁴³ Om domstolen förklarar beslutet ogiltigt får det inte verkställas och om det redan har verkställts ska det gå åter. För att förhindra verkställighet lyfter Lindskog möjligheten för en aktieägare att i samband med klandertalan samtidigt föra en förbudstalan mot verkställighet av det klandrade beslutet.¹⁴⁴

När värdeöverföringen inte har beslutats genom stämman finns inget stämmobeslut att klandra. En aktieägare som ensam eller tillsammans med ytterligare ägare har mer än tio procent av aktierna har rätt att påkalla en extra bolagsstämma. På den extra bolagsstämman kan en värdeöverföring i strid med exempelvis likhetsprincipen eller generalklausulen ”ventileras” och om minoriteten fortfarande röstar ner föreligger grund för klander.¹⁴⁵

Om ingen annan möjlighet finns eller om tidigare försök misslyckas ligger skyddet ytterst i att om majoriteten underlåter att vidta adekvata åtgärder kan det finnas möjlighet att genomdriva en tvångslikvidation eller en tvångsinlösen med tillämpning av 25 kap. 51 § eller 29 kap. 4 § ABL.¹⁴⁶

En eventuell möjlighet, när fråga är om mer extrema fall, är en tillämpning av rättsfiguren ”negotiorum gestio” eller ”tjänster utan uppdrag”. I en situation där bolaget skadas rejält men ingen aktieägare skadas direkt skulle det kanske vara möjligt för en aktieägare med mindre än tio procent av aktierna (en aktieägare med mer än tio procent kan ju föra talan om skadestånd till bolaget enligt reglerna i 29 kap. ABL) att föra talan om skadestånd för bolagets räkning, trots att sådant uppdrag saknas. Alltså en tjänst till bolaget utan uppdrag.

Problematiken med en tillämpning av negotiorum gestio i detta fall, där tjänsten består i att föra talan är förmodligen de processuella reglerna om vem som äger rätt att företräda part vid domstol. Om en aktieägare väcker talan vid domstol utan att vara behörig ställföreträdare för bolaget – vad händer då? Ekelöf konstaterar att ”ställföreträdare inte är underkastade något generellt legitimationstvång”, däremot borde rätten antagligen i analogi med reglerna om rättegångsombud begära att aktieägaren ska styrka

---

¹⁴² Sandström, 2010, s. 313, Sandström jfr. med NJA 2000 s. 404.

¹⁴³ Se exempelvis Sandström, 2010, s. 313 och Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹⁴⁴ Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹⁴⁵ Sandström, 2010, s. 313. Jfr. dock Lindskog, 1995, s. 137 f.

¹⁴⁶ Lindskog, 1995, Sandström, 2010, s. 313.

sin behörighet.¹⁴⁷ På detta sätt ges aktiebolaget en möjlighet att i efterhand ratihabera aktieägarens talan.¹⁴⁸ Kan inte aktieägaren få detta godkännande eller på annat sätt styrka sin behörighet borde det vara ett processhinder som föranleder avvisning av talan.

Håstad har, i sin avhandling ”Tjänster utan uppdrag”, delvis behandlat de aktuella frågorna. Håstad konstaterar härvid (generellt): ”Stundom riskerar huvudmannen att lida rättsförlust, därför att han ej själv eller genom befullmäktigat ombud kan bevaka sin rätt vid domstol. I sådana lägen kan ett ingripande genom en gestor aktualisera frågan, om vissa processhandlingar må företas utan uppdrag från huvudmannen.”¹⁴⁹ Håstad diskuterar vidare olika problem som kan uppkomma om en sådan situation uppstår, bland annat frågan om rättskraft, det kan bli konstiga följder om en tredje man, i vårt fall en aktieägare, kan processa bort möjligheten för bolaget att senare för samma talan.¹⁵⁰ En annan ”uppfattning” som Håstad beskriver är att talan borde prövas men sedermera ogillas eftersom ingen rättsregel ger aktieägaren möjlighet att disponera över bolagets rättsställning.¹⁵¹

Sammanfattningsvis tror jag det är svårt för en aktieägare att luta sig på dessa vaga (eller obefintliga grunder). Det som borde vara möjligt är för aktieägaren att lämna in en stämning för att få upp frågan i offentlighetens ljus och hoppas att bolaget därefter väljer att inträda i målet.

6.5 Slutsatser avseende talerätt

Det kan diskuteras om talerätsfrågorna egentligen borde ha behandlats före frågorna om värdering och preskription. Det kanske är sant, på ett sätt. Samtidigt tror jag det är lättare att förstå delar av grundproblematiken med det upplägg jag nu har valt. Frågorna om värdering och preskription hade inte varit lika aktuella om inte ”tidsproblemet” hade existerat. Att tidsproblemet överhuvudtaget existerar kan delvis tillskrivas den talerätsordning vi har. Det är inte vem som helst som kan föra talan om en olovlig värdeöverföring, därför kan det också dröja lång tid innan någon upptäcker en olovlig disposition och ännu längre innan någon invänder mot denna, förhoppningsvis sker detta innan det är för sent.

Tro nu inte att min universallösning på alla de problem jag har beskrivit inom ramen för denna uppsats är att talerätten ska ”släppas fri”. Samtidigt som det är frustrerande att så många problem är förenade med tidsaspekten skulle det inte heller vara optimalt att tänka sig en ordning där vem som helst kan föra talan mot en olovlig värdeöverföring. Det är svårt att se en ordning där någon som inte är företrädare för bolaget ges en rätt att föra talan för bolagets räkning.

---

¹⁴⁷ Ekelöf, 1996, s. 102, jfr. härvid även 11 och 12 kap. RB.

¹⁴⁸ Jfr. Ekelöf, 1996, s. 85.

¹⁴⁹ Håstad, 1973, s. 276.

¹⁵⁰ Håstad, 1973, s. 277.

¹⁵¹ Håstad, 1973, s. 277.

Eftersom flera av ABL:s regler tar sikte på felaktiga dispositioner som genomförts av styrelsen eller av majoritetsaktieägare som har kontroll över styrelsen, blir denna ordning, flera gånger tveksam. Å andra sidan är det kanske ännu svårare att tänka sig någon annan ordning, vem skulle annars vilja föra talan åt bolaget? Närmast till hands ligger i så fall en enskild aktieägare eller någon borgenär som riskerar att inte få utdelning i framtida konkurs eller av annan anledning vill rädda bolaget innan detta står inför likvidationsproblem eller motsvarande.

Det är lätt att vara kritisk till att det är styrelsen som i många fall förväntas föra talan mot sig själv, samtidigt är det inte heller självklart vad alternativet skulle vara.

Käll- och litteraturförteckning

- Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag*, 6 uppl., Stockholm 2010.
- Andersson, Jan, Litteratur (En kritisk recension av Nerep, Erik, Aktiebolagsrättsliga studier), *SvJT*, s. 545-552, 2004.
- Andersson, Jan, *Om vinstutdelning från aktiebolag, En studie av aktiebolagsrättsliga skyddsregler*, Uppsala, 1995.
- Andersson, Sten, Johansson, Svante, Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen, En kommentar, Del I*, Supplement 5, Vällingby, 2010.
- Andersson, Sten, Johansson, Svante, Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen, En kommentar, Del II*, Supplement 6, Vällingby, 2010.
- Bergström, Clas, Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 3 uppl., Stockholm, 2009.
- Ekelöf, Per Olof, Boman, Robert, *Rättegång, andra häftet*, 8 uppl., Stockholm, 1996.
- Herre, Johnny, Svensk rättspraxis, Förmögenhetsrätt 1978–2004, *SvJT*, s. 549-800, 2005.
- Håstad, Torgny, *Tjänster utan uppdrag*, Stockholm, 1973.
- Johansson, Svante, *Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 10 uppl., Vällingby, 2010.
- Lennander, Gertrud, *Återvinning i konkurs*, 3 uppl., Stockholm, 2004.
- Lindskog, Stefan, *Preskription, om civilrättsliga förpliktelser upphörande efter viss tid*, 3 uppl., Vällingby, 2011.
- Lindskog, Stefan, *Preskription, om civilrättsliga förpliktelser upphörande efter viss tid*, 2 uppl., Stockholm, 2002.
- Lindskog, Stefan, *Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation*, 2 uppl., Stockholm, 1995.
- Nerep, Erik & Samuelsson, Per, *Aktiebolagslagen – en lagkommentar del 1, Kapitel 1-10*, 2 uppl., Vällingby 2009.

Nerep, Erik & Samuelsson, Per, *Aktiebolagslagen – en lagkommentar del 2, Kapitel 11-22*, 2 uppl., Vällingby, 2009.

Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättsliga studier – särskilt om kapitalskyddet*, Stockholm, 1994.

Rodhe, Knut, *Obligationsrätt*, Lund, 1956.

Samuelsson, Per, *En essä om vinst som värde*, Festskrift till Boel Flodgren, s. 361-376, Lund, 2011.

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 3 uppl., Vällingby, 2010.

Elektroniskt material

Kindbom, Mikael, *HD prövar Lindskogs uppfattning*, artikel på InfoTorg Juridik, publicerad den 21 oktober 2010.

Rättsutlåtande angående vissa preskriptionsfrågor, advokat Stefan Lindskog, daterat den 19 juni 2007, rörande vid Göteborgs tingsrätt anhängiggjort mål, nämligen T 12491-06. Hämtat från InfoTorg Juridik. [Citeras: Lindskogs yttrande]

Offentligt tryck

Prop. 2004/05:85, Ny aktiebolagslag.

Prop. 2009/10:61, En sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag.

SOU 2001:1, Ny aktiebolagslag.

Rättsfall

NJA 1980 s. 311

NJA 1987 s. 259

NJA 1995 s. 418

NJA 1995 s. 742

NJA 1997 s. 418

NJA 1999 s. 426

NJA 2000 s. 404

NJA 2003 s. 302

NJA 2007 s. 413

NJA 2010 s. 709

Högsta domstolens dom den 11 november 2011 i mål nr. T 631-10.